

Delavska enotnost

Glasilu Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 19. decembra 1986
številka 50, letnik 45, cena 100 dinarjev



Na litostrojski šoli odprli štirinajst novih učilnic

NAJSODOBNEJŠA TEHNOLOGIJA TUDI V ŠOLSKIH KLOPEH

V torek so na srednji šoli tehniških strok Franca Leskoška-Luke v Litostroju uradno odprli štirinajst novih specializiranih učilnic za pouk iz programov strojništva, metalurgije in elektronike. Za 2100 kvadratnih metrov novih prostorov je Litostroj sam v celoti plačal 400 milijonov dinarjev. Otvoritve so se poleg predsednika izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Dušana Sinigoja udeležili tudi nekateri vidni predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije in Ljubljane.

Šola, ki je nastala takoj po vojni in naj bi šolala potrebne kadre za Litostroj, je počasi prerasla v zelo priznano šolo, kamor pošiljajo svoje študente tudi mnoge druge delovne organizacije. V tem šolskem letu se je vpisalo v vse letnike 1011 učencev, ki se izobražujejo po programu srednjega usmerjenega izobraževanja strojne, metalurške in elektrotehniške usmeritve. Med njimi je skoraj polovica študentov Litostroja.

Največja pridobitev sedanje razširitve je posebna učilnica oziroma delavnica za ra-

čunalniško krmiljeno obdelavo (CNC), ki omogoča najsodobnejše izobraževanje v skupinah. Z novimi učilnicami in drugimi prostori so se bistveno izboljšale možnosti za vzgojnoizobraževalno delo na šoli, saj so imeli doslej dvoizmenski pouk. Več prostora pa omogoča tudi razširitev izobraževanja odraslih, ki so ga doslej morali omejevati.

Novi prostori pa so le del obsežnega investicijskega programa, saj šola in dom učencev, ki je ob šoli, nimata telovadnice, nobene večjega večnamenskega prostora in prostorov za rekreacijo učencev in delavcev Litostroja.

Večina opreme v šolskih delavnicah za klasično tehnologijo je že dotrajana in zastarela. Načrtujejo nabavo nove in računajo na pomoč delovnih organizacij, kot so Iskra, Avtomontaža, Lek, Tiki, Belt in drugi, ki svoje študente pošiljajo v njihovo šolo. Poleg litostrojanov se izobražujejo študenti iz 68 temeljnih organizacij širšega ljubljanskega okolja pa tudi iz drugih krajev Slovenije.

A. A.

MILIJARDE PA ŠE KAR HLAPIJO

V teh kriznih časih nam uradni viri državnega vodstva skoraj vsak dan posredujejo informacije, po katerih je mogoče sklepati, da vsa reč okrog naše stabilizacije le ni tako krizna, kot je to moč sklepati iz drugih, prav tako uradnih virov.

Gre za že utečeno prakso, da namreč še tako trdno sklenjen dogovor, večeraj sprejet zakon, sporazum ali sklep kongresa še preden se na njem posuši črnilo – izigramo. In ker je tako, isti ljudje, ki jim je do včeraj po nekajmesečnih razpravah in pripravah naposled uspelo izoblikovati zakon, sporazum ali dogovor, ker je na dlani, da prejšnji ne bo doživel hujše usode od te, da se ga ne bomo držali.

Če ne bi bilo tako, bi jutri predsednik Mikulič s svojimi ministri obsedel sam v svojih kabinetih. Kajti že površni opazovalec našega ravnanja in življenja

zlahka ugotovi, iz uradnih vesti in poročil, da namreč še vedno eno govorimo, delamo pa povsem drugo. Poglejmo samo dve od najnovejših uradnih vesti, ki prihajajo z najvišjega foruma. Prva je ta, da ima zvezna vlada premalo inšpektorjev, ki bi lahko bdeli nad denarjem, ki ga trgamo obubožanemu združenemu delu za hitrejši razvoj nerazvitih republik in pokrajine Kosovo. Črno na belem je ugotovljeno, da tudi danes množica milijard dinarjev ne pride tja, kjer bi naj pognali nov stroj, zaposlili novega človeka, da bi ta z delom sam zaslužil za nov stroj in novo delovno mesto. Pri tem ne smemo pozabiti na enako presenetljiv podatek, da namreč tudi nekaj tisoč milijard dinarjev zveznega proračuna med letom izhlapi mimo dogovorov in dogovorjene porazdelitve.

Druga vest je v vzročni zvezi, če ne že vzrok prvi – počasna pot do pravice. Odbor zveznega sveta za pravosodje ugotavlja, da je kar

51 tisoč sodnih zadev pri nas nerešenih že več kot pet let! Vsak, ki se na pravo količjak spozna, sodeč po naši praksi pa smo na Balkanu pravi mojstri prav v iskanju lukenj te vrste, torej že vnaprej ve, da ga bo kot kršitelja roka pravice težko dosegla, če vemo, kako visoko ta sploh seže.

Samo neuki delavec bo namreč dobil delovno knjižico, ker bo tako plačal krajo kilograma bakra, ventila za boiler, motorja za pralni stroj. Za vse drugo je že veliko vprašanje, kako se bo zadeva končala. Od kongresov je resda šele nekaj mesecev, toda, koliko direktorjev, sekretarjev občinskih odborov, konferenc ali svetov, koliko republikanskih sekretarjev, koliko zveznih funkcionarjev je bilo v tem času odstranjenih s svojih trdnih in vsemogočih stolčkov, denimo za eno samo milijardo, ki je mimo dogovora stekla iz državnega, republiškega, občinskega ali tovarniškega proračuna!

Janez Sever

IZ VSEBINE

V zvezni skupščini še usklajujejo stališča do resolucije

DEVIZNA ZAKONODAJA PO MERI IZVOZNIKOV

Sindikalni posvet na Otočcu

ZA SPREMINJANJE RAZMER SE MORAMO BOLJE USPOSOBITI

Odgrnitev zavese, ki zastira pogled na razmišljanja v sindikatih dejavnosti

TEŽAVE, NERAZUMEVANJA IN PODCENJEVANJE VPLIVA

RAZPRAVAM O UKINJANJU TOZDOV OB ROB

Ribištvo naj bi bilo primarna kmetijska dejavnost

NOČEJO DRUGEGA KOT ENAKOPRAVNE MOŽNOSTI ZA DELO

Še eno krpanje lukenj

Kot smo pričakovali, je po zapletih in protestih iz baze skupščina SRS odločila sklepanje o pokrivanju izgub v EGS do prihodnjega tedna.

Pripombe, ki so jih delegati povedali v vseh treh zborih, so takšne, da kar krepko postavljajo vprašanje o predlogu za pokrivanje izgub, ki ga je pripravil izvršni svet, skupščina pa naj bi ga sprejela po hitrem postopku.

Povedali pa so, da so predlogi drugačni, kot so stališča, ki jih je glede sanacije razmer v elektrogospodarstvu sprejela slovenska skupščina julija letos. Motilo jih je to, da se s predlogom za pokrivanje izgube uvaja nekakšen republiški samoprisepek iz OD in dodatni prispevek iz dohodka tozdog; oboje namreč pomeni novo obremenjevanje gospodarstva. Povedali so tudi, da problemi EGS niso od včeraj, kar pomeni, da bi bilo mogoče pravočasno pripraviti predloge za drugačno pokrivanje izpada dohodka, ki ga je mogoče vnaprej predvideti. Omenimo še, da so se delegati znova jezili nad že dolgo neurejenimi in nerazčističenimi vprašanji v EGS oziroma nad tem, da javnost še ni dobila odgovora na vprašanja, ki so bila že večkrat postavljena, pristojni pa so te odgovore tudi obljubili. V teh okoliščinah se je tudi družbenopolitični zbor skupščine SRS razglasil za pristojnega, kar pomeni, da bo skupščina sprejela sklepe o sanaciji razmer v EGS s polno odgovornostjo družbenopolitičnih organizacij.

Po pripombah, ki so bile izrečene, je zdaj na potezi izvršni svet. Verjetno ni mogoče pričakovati, da bi lahko kar čez noč pripravil zakonske predloge, ki bi omogočili drugačno zapolnitev rdečih števil elektrogospodarstva. Ne gre namreč samo za vprašanje osebnih dohodkov in odplačevanje obveznosti, temveč za enostavno reprodukcijo, kar lahko pomeni razpad elektroenergetskega sistema.

Zakon, ki bo moral biti letos znova sprejet, zato ne bo rešil nobenega od vprašanj, ki težijo to pomembno gospodarsko dejavnost, bo le za nekaj mesecev uredil sedanje nevrzdrne finančne razmere. Financiranje elektrogospodarstva pa se bo že kmalu kot še hujši problem znova postavilo pred javnost in takrat bo mogoče kdo le zahteval, da je treba to vprašanje dokončno urediti. To pa seveda pomeni priznavanje stroškov, ki nastajajo v tej dejavnosti, in potrebe po razširjeni reprodukciji (ne pa vseh, kot je bilo doslej) pa seveda tudi ukrepe za njeno smotno poslovno in samoupravno organiziranost ter učinkovito gospodarjenje z družbenim bogastvom, v katerega so vlagali celotno gospodarstvo in vsi delovni ljudje.

Franček Kavčič

Lani prezgodaj, letos prepozno

IN SPLOH O TRAGIČNI USODI KOMUNALNE SLUŽBE

V ponedeljek smo se zbudili v snegu. Kaj bi, bela odeja nas pač »prese-
neti« vsako zimo, kot se vsako zimo ponovi stara zgodba: Cestarji in komunalci jeseni zatrjujejo, da so pripravljeni, prve snežinke pa vsakič povzročijo prometno zmedo.

Toda ta stara zgodba je bila letos neverjetno glasna. Navsezgodaj zjutraj se je iz radijskih sprejemnikov vsipal na komunalce čisti strup. Tako poslušalci s telefonskimi klici kot novinarji s komentarji so bili neusmiljeni. Grmelo je, da se je človek kljub nejevolji nad plesočim vozilom moral vprašati: Pa kaj hudiča se dogaja! Saj ni mogoče, da bi komunalci ob vsem zagotavljanju, kako so pripravljeni, preprosto zaspali. Zato smo poiskali človeka, ki se z zimsko službo v Ljubljani čisto neposredno ukvarja:

Kako ste se počutili, ko ste sredi najtršega dela poslušali vse te očitke, zbadanja, bes? Če te nekdo med garanjem zmerja z zaspancem, najbrž ni prijetno – toda presenečeni spet niste smeli biti. Človek, ki ure čaka na avtobus, si lomi noge ali pa benti zaradi razbite pločevine, si gotovo ne bo belil glave nad sistemskimi, finančnimi in drugimi nerešenimi komunalnimi vprašanji. Psovke bodo našle najbližji možni naslov.

Mož se je najprej skušal pošaliti, da so žolčne kritike posledica propadlega referendum in da je zdaj tako vsega kriva komunala. Resen odgovor pa lahko strnemo takole:

»Sam sem tisto noč res spal, dežurni pa ne. Že proti jutru je začelo snežiti in ob petih je nameril 8 centimetrov snega. Šele po šesti uri se je začel bližati 10 centimetrom, kar je po odloku skupščine mesta meja za začetek pluzenja. V tem času je kajpak zagnal alarm, ljudje so prišli, začeli pripravljati stroje in glede na odlok začeli pravočasno delati. To pa je bil čas, ko se vsi vozijo v službo. Lahko si predstavljate, kako sredi naj-

hujšega prometa, okrepljenega avtobusnega prevoza in sneženja učinkujejo plugi. Kot slon v trgovini s porcelanom.«

Po svoje naj bi bil torej kriv tudi odlok ljubljanske skupščine. Namesto meje 10 centimetrov, ki pač lahko pride v najbolj neprimernem času, bi morali komunalno službo preprosto zadolžiti, naj skrbi, da bodo ceste vselej urejene. Tako smo razmišljali, pa nas je sogovornik popravil, da imamo le deloma prav:

»Že res, da bi našo službo lahko zadolžili tudi na ta način. Toda lani, ko smo začeli plužiti že pri 8 centimetrih in se je sneg nato spremenil v dež, nam komunalna skupnost enostavno ni hotela plačati našega dela, češ, saj je bilo nepotrebno, prenačljeno. Potem je tu problem z našo mehanizacijo, ki ni namenska. Ni plačana proračunsko kot gasilci ali milica, ne more čakati pripravljena na sneg. Delati mora (mi seveda z njo) čisto normalno in služiti denar. Sploh je vse skupaj stvar računanja. Za vzdrževanje cest dobimo določeno vsoto in če bi jo zapravljali za vsak centimeter snega, bi zmanjkalo za poletno vzdrževanje cest. Kako potrebne so vzdrževanja, menda ni treba govoriti. Poglejte le sol – prvič sama precej stane, drugič pa uničuje ceste in še kaj zraven. Švedi, Avstrijci, Švicarji cest že dolgo ne solijo.«

Na, pa pokaži s prstom na krivca. Najbolje je, da se zgovorimo na standard in voziško kulturo. Če bi imeli vsi dobro vzdrževana vozila, če bi vsi ob prvem namigu zime nataknili zimske gume, če bi... No, če to kdaj bomo, bomo potem že kaj našli. Zdaj za konec le še opravičilo. Čeprav ni v naši navadi, je naš sogovornik ostal brez imena. Prosil nas je, naj ga ne napišemo, ker je njegov direktor ukazal, da se brez njegove vednosti in dovoljenja nihče ne sme pogovarjati z novinarji.

Ciril Brajer



Brez besed

PRITISK

Slovenski sindikalni vrh je na Otočcu ponovno razpravljal o taktiki in strategiji, ki naj bi sindikalnim aktivistom pomagali pri uresničevanju njihove zahteve, po kateri naj bi tako imenovano enoto enostavnega dela vsebovala že resolucija za prihodnje leto. Pri tem se zdi predvsem omemba vredna misel sekretarja RS ZSS, češ, da je treba storiti vse, da se zamisel o enoti ne bi zdela le kaprica nekaterih najvišjih funkcionarjev v sindikatu, temveč bi bila dejanska

zahteva večina sindikalnega članstva.

Kaj reči ob tem? Sodeč po ostrini pri vztrajanju pri omenjeni zahtevi (Franc Hribar: če izvršni svet zahteve ne bo zapisal v resolucijo, zanjo naši delegati ne bodo glasovali) in po nekaterih tonih, ki jih zadnje čase ubirajo razprave na Dalmatinovi 4, lahko zapišemo: sindikalno vodstvo tega mandata očitno ni zadovoljno z vlogo in položajem najširše delavske organizacije. Več kot opazna so tudi prizadevanja, da bi to vlogo čimbolj približali njeni ustavni zasnovi, kar je seveda glede na družbene razmere edina sindikalna alternativa.

Zahteva po uvedbi enote

enostavnega dela (po njej najnižji osebni dohodek naj ne bi znašal manj kot 84.000 dinarjev) je kajpak razburila duhove. Najbolj glasni so seveda snovalci ekonomske politike in poslovodne strukture, češ, da to pomeni nov pritisk na delitev, na krčenje že tako majhne akumulacije. Mi pa bi rekli: to je že res, res pa je tudi, da pomeni takšna zahteva predvsem pritisk na boljše gospodarjenje, ki mora biti pač takšno, da bo delavcu dajalo vsaj eksistenčni minimum. Sindikalna zahteva po uvedbi enote enostavnega dela je torej prava akcija, ki nujno zahteva podporo vseh naprednih družbenih sil.

I. K.

DRAGI KOVANCI

Narodna banka Jugoslavije se je odločila, da bo iz plačilnega prometa umaknila denar v vrednosti enega, dveh in petih dinarjev. Za to potezo se je odločila – tako domnevamo – zaradi velike

inlacije. Najmanj cenjen kovanec bo odlsej vreden deset dinarjev. K temu kaže pridati, da je kovanje denarja zelo drago in da stane »državo« vsako leto dve milijardi dinarjev.

E. L.

ŠTRAJK NA GRADBIŠČU ENERGOPROJEKTA V KENIJI

Okoli polovica izmed 1500 kenijskih delavcev na gradbišču »Energoprojekta« v Keniji se je na poziv sindikalnega vodstva v Nairobiu odločilo vrniti na delo, ki so ga prekinili zaradi desetdnevne stavke. Do nje je pri-

šlo zaradi spora pri plačilu za nekaj odpuščenih delavcev, ki pa bi si po mnenju kenijskih sindikatov, lahko izborili svoje pravice po illegalni inflaciji, povečali produktivnost dela in odpravili razpisništvo.

E. L.

POVZEMAMO

ČAKAJOČ NA LOČITEV (VEČERNJE NOVOSTI)

Tretji sveženj listin o gospodarski stabilizaciji je »zasuk juriša na inflacijo, napad iz drugega plana«. Časnik meni, da je vlada Milke Planinc v boju proti inflaciji uporabljala »klasični prijem, značilen za terapijo«, vendar pa je bilo to »nedosledno, zato ni prišlo do skrajnega ukrepa, do odpuščenja preštevilnih«.

»Nova vlada« je za 180 stopinj obrnila kurs,« pišejo Večernje novosti, pri čemer pojasnjujejo, da so »zaman ponujali najrazličnejše olajšave, od katerih je najpomembnejša pocenitev denarja, kar pa je samo povečalo krizo«.

»Če je usklajevanje ponudbe in povpraševanja nemogoče brez številnih odpovedi in brez haska s pocenitvijo denarja, potem zvezna vlada nima resnega 'aduta' za hitrejšo in bolj radikalno preobrate, za takšne, kakršne zahtevajo njeni kritiki. Ker ni volje (in možnosti), da končno ločijo politiko in ekonomijo, je potemtakem novi eksperiment na staro temo realnega gospodarjenja v realnih razmerah tretji preobrat.«

350 POLJSKIH PODJETIJ PRED BANKROTOM

V Poljski je več kot 350 podjetij pred bankrotom in večina med njimi bo propadla, če ne bodo začeli drugače (bolje) poslovati. Tudi banke bodo morale spremeniti dosedanje politiko in

postati bolj stroge do izgovorov. Gospodarske razmere v tej državi pa se bodo izboljšale samo, če bodo znižali inflacijo, povečali produktivnost dela in odpravili razpisništvo.

E. L.

V zvezni skupščini še usklajujejo stališča do resolucije in spremljajočih zakonskih listin in ukrepov

JE DEVIZNA ZAKONODAJA POMERI IZVOZNIKOV

Ali se lahko zgodi, da predlagane spremembe v deviznih zakonih zaradi trdnega stališča naše delegacije ne bodo uveljavljene

V zvezni skupščini te dni, do 24. decembra, ko se bodo delegacije republik in pokrajin prišle ponovno in zadnjič pred sprejetjem resolucije o družbenogospodarskem razvoju v prihodnjem letu in zakonov ter ukrepov, ki jih je z resolucijo ponudil ZIS, posvetovat. Z bazo, ponovno usklajujejo poglede na omenjene predložene listine. Slovenska delegacija v zboru republik in pokrajin je minulo sredo poročala republiški skupščini o dotedanjih izsledkih razprav o bodočem gospodarskem razvoju in ukrepih, ki naj bi ga podprli in omogočili.

Martin Mlinar, vodja slovenske delegacije, je v pogovoru s predstavniki množičnih občil pred skupščino dejal, da je glede usklajevanja dokajšen optimist. Usklajevanje pa, da je strpno (brez »izpadov«, ki so ga krasili preteklo leto, opomba pisca). Iz nekaterih drugih virov pa smo dobili vtis, da so bila do nekaterih že usklajenih vprašanj stališča nekaterih delegacij tako različna, da se je izkazalo, da je najbolje, če obvelja predlog zvezne vlade. V zvezni skupščini torej te dni ne razpravljajo samo o predlogih zvezne vlade ampak skušajo uveljaviti svoja stališča posamezne delegacije, kot tudi skupine delegacij (če smemo podobnim stališčem več delegacij tako dejati). V glavnem pa so v igri trije igralci: predlagatelj resolucije in spremljajočih ukrepov, ZIS in skupini delegacij iz neraz-

vitih republik (zlasti obeh najmanj razvitih in Kosova) ter iz bolj razvitih republik.

Kratka ocena Martina Mlinarja doslej doseženih soglasij je takale: usklajene točke resolucije in drugih listin, ki so dopolnjene s pripombami republik in avtonomnih pokrajin nekatera določila ne le pojasnjujejo, temveč jih celo krepijo z osnovno usmeritvijo. Ta pa je, kot vemo, usmeritev gospodarske politike, torej ekonomske in tržne zakonitosti, na tej osnovi večanje proizvodnje in njene kakovosti, kar naj bi zlasti podprl tudi izvoz na konvertibilni trg. K temu sodi tudi boj z inflacijo pa krepitev samoupravnega položaja delavcev.

Martin Mlinar je potem razložil potek usklajevanja stališč do spremljajočih listin, uspeh pri uveljavljanju slovenskih stališč. Izkazalo se je, da pravzaprav ni listine, pri katerih bi slovenska delegacija po usklajevanju ne mogla dati soglasja, kar pomeni, da lahko pristane tudi na drugačno rešitev, kakor jih je predlagala sama (če tudi tako uresničujejo osnovna resolucijska načela). Samo glede devizne zakonodaje je Martin Mlinar prosil slovensko skupščino, naj svoji delegaciji v zboru republik in pokrajin zvezne skupščine še ne da pooblastila za soglasje, dokler o nadaljevanju usklajevanja ne bo poročala bazi (republiški skupščini) še enkrat (24. decembra).

Spremembe in dopolnitve

zakona o deviznem poslovanju bodo tako pomembno vplivale na nadaljnje vključevanje jugoslovanskega gospodarstva v mednarodni trg, da po mnenju slovenske delegacije ni mogoče sprejeti odločitev, ki ne bi omogočale doseči tega cilja.

Slovenska delegacija je imela pri dosedanjem usklajevanju pripombe na naslednjih pomembnejših področjih devizne zakonodaje. Še naprej bo vztrajala pri slovenskem stališču do obvezne menjave deviz v dinarje na naših mejah. Le če bi se vse delegacije strinjale z novim predlogom vlade, da bi veljal le kot povračilen ukrep, bo tudi slovenska soglašala.

Slovenska delegacija meni tudi, da ZIS ne more imeti pooblastil ozdom določati materialne pogoje. Vlada bi namreč rada določala pogoje za držanje deviz na deviznih računih ozdov, ki opravljajo naložbena dela v tujini. Z zakonom pa bi bilo bolje omogočiti izvajalcem naložbenih del v tujini, da držijo devize na deviznem računu (do višine, potrebne za posamezne posle, kar pa naj ugotavlja banka na podlagi podatkov ozdov). Tudi glede prednostnega vrstnega reda plačil v tujino slovenska delegacija meni, da je treba pridobiti čvrstejšo opredelitev ZIS glede 110. člena zakona, pri čemer pa spremembe člena niso nujne in jih je moč urediti s podzakonsko listino. Je pa to najbolj pereče vprašanje, saj se razen hr-

vaške delegacije vse druge zavzemajo za predlog ZIS (da je možno pripombo slovenske delegacije uresničiti v podzakonski listini), vendar pa slovenska delegacija očitno meni tudi, da spremembe 110. člena niso nujno potrebne – če bo ZIS izdal podzakonsko listino. Neskladje v stališčih je tudi še glede predloga, naj bi ozdi smeli združevati svoje pravice do uvoza opreme – na osnovi samoupravnega sporazuma. ZIS je predlog sicer sprejel, vendar ga veže samo na samoupravne sporazume, sklenjene v okviru GZJ in na posebne skupne izvozne programe. Slovenska delegacija s tem predlogom še ni soglašala.

Sprejet pa je bil (pri večini delegacij, razen pri srbski in pri ZIS) naš predlog glede maloobmejnega prometa in kompenzacijskih poslov. Toda nesoglasij, po mnenju Martina Mlinarja smo ome-

nili najpomembnejša, je glede sprememb devizne zakonodaje toliko, da za zdaj soglasja ni mogoče.

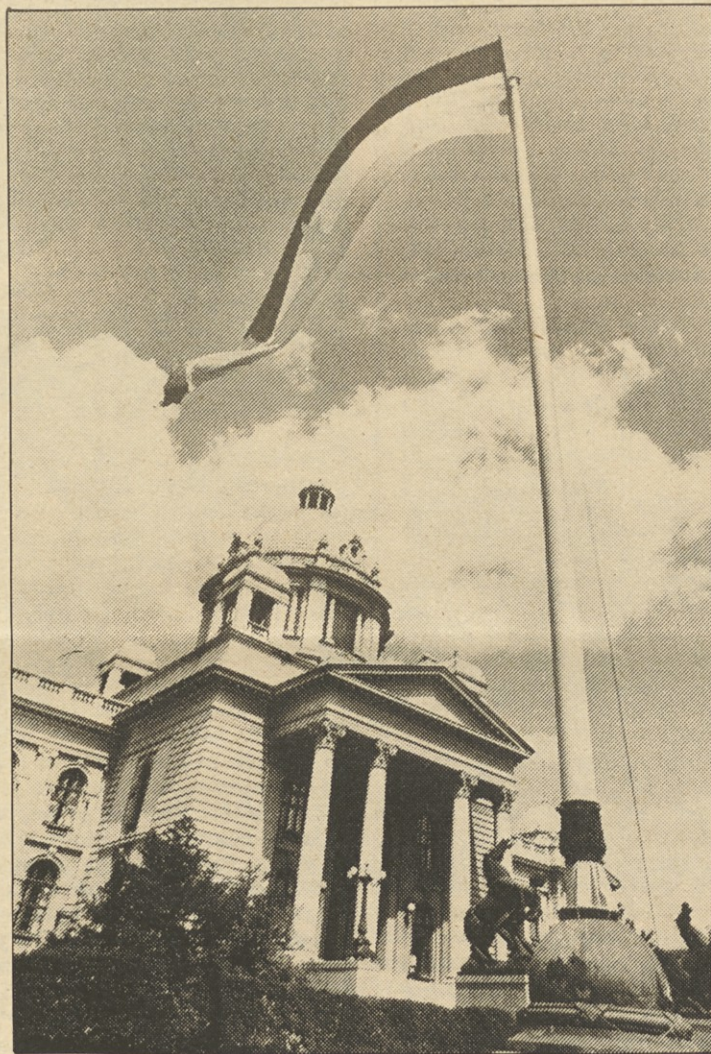
Pri drugih predlogih ZIS ni toliko nesoglasij, da konec koncev ne bi bilo moči računati na neko znosno končno odločitev.

Vendar pa bodo razprave o marsikateri točki v resoluciji ali v kaki predlagani zakonski listi ali ukrepu ZIS, pa tudi o stališčih republik in pokrajin, še vroče. Tako, na primer, ni enotnih mnenj o potrebnih spremembah zakona o Narodni banki Jugoslavije in enotnem denarnem poslovanju narodnih bank republik in pokrajin. ZIS je zavrnil tisti del slovenskih pripomb, ki so se nanašale na novi ukrep glede obveznih rezerv za določene vrste bančnih posojil. Tak ukrep je po slovenskem mnenju moči sprejeti le, če hkrati razveljavimo ukrep o omejevanju rasti plasmajev

bank ter določimo vrsto posojil, na katera se ta ukrep nanaša. ZIS pa pravi, da ni mogoče odpraviti omejevanja plasmajev bank, saj gre za zelo zahtevne instrumente določanja, denarja v obtoku, ki zahtevajo temeljito proučevanje. Še pa je vlada zavezala, da bo predloge (tudi druge delegacije so jih imele) ponovno poučila. Vlada je zavrnila tudi drugi slovenski predlog, in sicer tistega, ki se je nanašal na finansiranje narodnih bank republik in pokrajin. Slovenska in še nekatere druge delegacije so bile proti ponujenim spremembam, ZIS pa sodi, da so le-te nujne. Trdi, da je nelogično, da ima v sistemu narodnih bank kot ustanov enotnega denarnega sistema Narodna banka Jugoslavije nepokrite dohodke oziroma izgube, banke republik in pokrajin pa velike presežke. Narodna banka Jugoslavije, da je namreč odgovorna za likvidnost države za plačila v tujino in da je samo na tej osnovi prevzela obveznost pokritja velikih tečajnih razlik, ki so nastale zaradi zadolževanja v tujini in deponiranih deviznih vlog občanov. Slovenska delegacija se bo, kot je dejal Martin Mlinar, še naprej zavzemala za ohranitev sedanjega sistema finansiranja narodnih bank (iz obresti za posojila primarne emisije in nadomestil za odstopljena sredstva Narodni banki Jugoslavije). Mogoče pa se bo dogovarjati za namembnost in prioriteto uporabe presežkov prihodkov narodnih bank republik in pokrajin, denimo za finansiranje materialnih rezerv, regresiranje obresti v kmetijstvu.

ZIS je, kot smo dejali, ob resoluciji ponudil vrsto zakonov in listin, ki naj pomagajo doseči cilje, zapisane v resoluciji. Od nadaljnjega usklajevanja je seveda odvisno, ali bodo ti ukrepi v resnici, tako kot upa Martin Mlinar, ujeti v temeljno razvojno usmeritev, ali pa bodo samo nekakšen kompromisarski »zmazek«, ki bo k izpolnjevanju stabilizacijskih nalog pripomogel toliko, kot so doslej lahko pač vsi dose-danji podobni »zmazki«.

Boris Rugelj



V zvezni skupščini delajo noč in dan

Zakaj je jugoslovansko gospodarstvo zašlo v stagflacijo

DRŽAVA PORABI PREVEČ DENARJA

Pripravlja: Emil Lah

Jugoslovanski ekonomisti si v zadnjem času vse pogosteje postavljajo vprašanje, ali ekonomska znanost lahko zadovoljivo odgovori na ključna vprašanja sedanjega gospodarskega trenutka pri nas, kakšne perspektive se obetajo našim podjetjem in katere poteze tekoče ekonomske politike bi izboljšale gospodarske razmere. Precej ekonomistov-teoretikov se intenzivno ubada s problemom t.i. stagflacije, to je stagnacije gospodarske rasti ob hkratnem povečevanju inflacije, kar se med drugim dogaja v Jugoslaviji. In do kakšnih ugotovitev prihajajo?

Predaleč bi zašli, če bi poskušali v nekaj vrsticah povedati, s čim vse se številni ekonomski inštituti pri nas ukvarjajo, kakšne odgovore

ponujajo na pereča teoretično-praktična vprašanja in katere so stične točke jugoslovanske ekonomske teorije o pojavi stagflacije. Zato se bomo tokrat omejili na raziskavo mariborskega Inštituta za ekonomsko diagnozo in prognozo, v kateri se mr. Egon Žižmond ubada s problemom stagflacije in politike stabilizacije.

Vzroki jugoslovanske stagflacije

Kot navaja v uvodu raziskave, se je v obdobju 1981–1985 jugoslovanski družbeni proizvod povečal za okoli 0,6 odstotka na leto. Tudi ta statistični podatek pa je zaradi pomanjkljivosti obračunskega sistema previsok, tako da je v omenje-

nih letih gospodarski razvoj v bistvu povsem zastal. Takšna negativna gospodarska gibanja pa je spremljala še rast stopnje nezaposlenosti, ki je lani znašala 10 odstotkov aktivnega oziroma 16 odstotkov zaposlenega prebivalstva. Podatek o vrednosti izvoza, ki že šesto leto zapored tiči na približno 10 milijardah dolarjev, dodatno priča, o tem, da se stagflacijska kriza v Jugoslaviji pogloblja.

Večina ekonomistov se strinja, da je jugoslovanska stagflacija sistemske narave. Ekonomski sistem namreč podjetij ne spodbuja k ustvarjanju večjega realnega dohodka, ampak k »ustvarjanju« in delitvi fiktivnega (inflacijsko napihnjenega) dohodka. Hkrati stagflacijo povečuje tudi nakopičeni strukturni problemi in si-

stemske napake iz prejšnjih let.

Egon Žižmond se sprašuje, zakaj se obseg realnega družbenega proizvoda ne povečuje in kateri dejavniki vplivajo na neravnotežje med ponudbo in povpraševanjem. Kot ugotavlja, se obseg realnega družbenega proizvoda ne povečuje predvsem zaradi odporov proti mednarodni menjavi, ki so pripeljali do zapiranja, avtarkije in monopolizacije proizvodnje. Sistem t.i. dogovorne ekonomije pa je preprečil uveljavljanje ekonomske prisile in konkurence, tržno oblikovanih cen in indikativnega načrtovanja. Dogovorno oblikovanje dohodka in splošna solidarnost sta seveda omogočila lagodno življenje tudi gospodarsko najsižbejšim podjetjem, družbeni proizvod pa se realno ni povečeval tudi zaradi neučinkovitega investiranja kot posledice negativne cene kapitala in precejšenega tečaja dinarja. Kaj pa se je dogajalo z zasebnim sektorjem in kmetijstvom? Ideološki razlogi so preprečevali njun razvoj, hitrejšo zaposlovanje, vlaganje zasebnih sredstev in obdelovanje večjih kmetijskih površin (agrarni maksimum!).

Na domačem trgu se ponudba zmanjšuje predvsem zaradi servisiranja zunanjih dolgov. Res je, da nam je leta 1984 uspelo razpoložljivi družbeni proizvod izenačiti z domačim, toda vedeti je treba, da že samo servisiranje dolga (brez absolutnega zmanjševanja dolga) stalno zmanjšuje razpoložljivi proizvod v primerjavi z domačim za približno 5 odstotkov. Ocenjujejo, pa, da je bil do leta 1980 razpoložljivi proizvod večji od domačega za okoli 10 odstotkov. Razpoložljivi proizvod nam je uspelo izenačiti z domačim predvsem z drastičnim zmanjšanjem blagovnega uvoza (predvsem opreme).

Po drugi strani se je fizični obseg izvoza v obdobju 1981–1985 zelo povečal, izvozne cene pa so od leta 1982 do lani padle za okoli 9 odstotkov. Uvozno-izvozna gibanja so tako občutno vplivala na zmanjševanje domače ponudbe. Kaj pa se je dogajalo s povpraševanjem? Na podlagi številnih inflacijskih pritiskov in povečevanja cen se je povpraševanje občutno povečalo. Na rast povpraševanja je vplivalo predvsem stroškovno zidanje cen kot poglavitni dejavnik »ustvarjanja« in

delitve dohodka podjetij, povečevanje fiskalnih in parafiskalnih izdatkov (delež neproizvodnih dejavnosti v lanskem družbenem proizvodu je znašal okoli 48 odstotkov), negativne obrestne mere, inflacijsko povečevanje osebnih dohodkov in inflacijsko financiranje naložb.

Odgovori kaže še na vprašanje, na kakšen način je bil opisan mehanizem »gospodarjenja« financiran in pokrit z denarjem. Ugotovimo lahko, da je bila denarna politika v preteklih letih restriktivna, glavna vira financiranja inflacije pa sta bila sistema obračuna dohodka in široko razvejana finančna nedisciplina. S finančno nedisciplino in številnimi sivimi kanali smo med drugim financirali športne igre in olimpiado, gradnjo stadionov, kongrese, univerziade in tako dalje. Po oceni Ego- na Žižmonda je obseg teh oblik porabljanja denarja veliko večji kot mislijo povprečni ljudje in močno povečuje inflacijo. Financiranje po sivih kanalih (gospodarski skladi, bančna posojila, samoprispevki itd.) je namreč slabo nadzorovano.

Nadaljevanje prihodnjic

Razpravam o ukinjanju tozdov na rob

»Ko delavci v tozdih, ki združujejo delo in sredstva, zasnaujajo medsebojne odnose na načelu enakopravnosti, potemtakem vnaprej preprečujejo nastajanje in reproduciranje nesamoupravnih odnosov, to je odnosov, ki so tuji družbeni naravi proizvodnih sredstev in dela, kakor so na primer ustvarjanje sloja ali kaste, ki gospodari z družbenim kapitalom, reprodukcija kapitalističnega odnosa, pojav državnega kapitala in podobno«. Ob tej Kardeljevi misli, ki jo je zapisal v svojih brionskih razpravah, bi se morali v današnjih razpravljanih o samoupravnosti organiziranosti združenega dela pogostejše ustaviti. Ukinjanje temeljnih organizacij združenega dela, kopicenje moči in odločanja le v vrhovih velikih in enovitih delovnih organizacij je namreč korak nazaj pri samoupravnem odločanju delavcev. Družbenoekonomski položaj delavcev v dosedanjih razpravljanih o organiziranosti premalo upoštevajo kot izhodišče za dobro samoupravno organiziranost, ukinjajo pa tudi tozde, za katere ne moremo trditi, da so bili izmaliceni. Bili so brez svojih prodajnih in drugih služb, niso bili podjetja v malem, vendar pa gredo očitno tudi takšni tozdi vodilnim v delovnih organizacijah hudo na živce. Nekolikanj podrobnejša razčlemba takih primerov bi kaj hitro pokazala, da se zato bojijo decentraliziranega odločanja delavcev, ker je nadzor nad gospodarjenjem in ustvarjenim dohodkom večji, ker ljudje ne zaupajo kar tjavendan, ampak to zaupanje opirajo na dosežke in demokratične odnose v delovni organizaciji.

V takih primerih je tudi občinska oblast bolj zadovoljna, saj ji ni treba iskati delegatskih in drugih stikov po tozdih, ampak se lahko obrne le na direktno delovne organizacije, ki zmoro skoraj vse. Tudi kakšna druga oblast laže uveljavlja svoja hotenja, kajti v takih primerih se tehnokracija in birokracija kaj hitro najdeti na isti valovni dolžini.

Zanimivo pa je, da tozdi ne »padajo« v tistih delovnih organizacijah, v katerih so dobro zasnovali medsebojne dohodkovne odnose, imajo urejena razmerja med tozdi na osnovi skupnega dohodka, in tudi svobodna menjava dela nima značaja proračunskega financiranja, temveč vse bolj takšno vsebino, ki je skladna z njeno pravo naravo. O teh vprašanjih pa je, resnici na ljubo, v sedanjih reorganizacijskih razmišljanjih najmanj govora in zategadelj v nekaterih delovnih organizacijah tozdi padajo kot domine. Tudi v sindikatih, v katerih so bila ta vprašanja v ospredju sredi prejšnjega desetletja, v politični akciji za tozde, danes ta družbenoekonomski vidik zanemarjen. Prav zato dobi včasih opazovalec občutek, da se vse preveč ubadamo le z obliko organiziranja, ne pa s tem, da z ukinjanjem tozdov odvezemo delavcu njegove temeljne samoupravne pravice in jih prenašamo na sestave v delovnih organizacijah in v družbi, ki jim delavčev neposredno odločanje nikoli ni bilo pogodu. Očitno je, da je marsikdo pozabil, zakaj smo se z ustavo odločili za tozde, torej tiste temeljne družbene in proizvodne celice, v katerih bodo delavci neposredno odločali o sadovih svojega dela, združevali delo in sredstva ter skupaj z drugimi načrtovali svoj in ves družbeni razvoj.

Marjan Horvat

Sindikalni posvet na Otočcu

ZA SPREMINJANJE RAZMER SE MORAMO BOLJE USPOSOBITI



Predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik je na posvetu na Otočcu opozoril na najbolj pereča gospodarska in družbena vprašanja, s katerimi se ubadamo v naši republiki in v vsej državi. Pri tem je opozoril,

da na nekaterih ključnih področjih gospodarjenja, rast proizvodnje izvoz na konvertibilno območje, pa tudi z odnosi pri razporejanju dohodka ne moremo biti povsem zadovoljni. K temu velja dodati opozorilo, da smo

V ponedeljek in torek je bil na Otočcu na Krki posvet predsednikov občinskih, medobčinskih in mestnih svetov ZSS in republiških odborov sindikatov dejavnosti. Prvi dan je bil plenum. Predsednik RS ZSS Miha Ravnik je najprej orisal ekonomsko-politične razmere v Sloveniji in drugod po Jugoslaviji, Dušan Rebolj, član predsedstva RS ZSS, pa naloge ZSS ob prekinitvah dela, predvidenih spremembah ustave in zakona o združenem delu ter uveljavljanju usmeritev RS ZSS, ki jih je pred kratkim sprejel svet za samoupravno organiziranost združenega dela. Drugi dan se je posvet nadaljeval v dveh delovnih skupinah. Predsedniki so zelo konkretno in kritično razpravljali o nalogah sindikata in drugih družbenih dejavnikov pri spreminjanju družbenih razmer.

načrtovane cilje dosegli le pri osebnih dohodkih, ohranili smo njihovo dejansko vrednost in pri naložbeni politiki so letos zaznavni pomembni premiki.

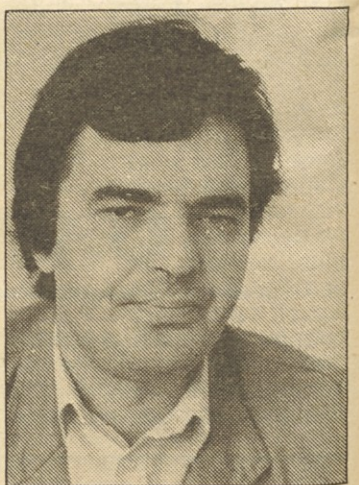
Precej pozornosti je namenil izgubam slovenskega gospodarstva, ki so dosegle že pet tisoč milijard dinarjev, vendar jih brez drugačne, zaostrene politike do izgub barjev ne bo moči odpraviti. Pri tem velja omeniti misel, ki so jo pritrdili tudi razpravljalci, da zaradi »zbiranja« sredstev za izgube v organizacijah združenega dela pogosto nimajo denarja za naložbe, za razvoj, kar seveda ohranja neustrezno gospodarsko sestavo, zastoj, delovnih organizacij in povzroča tudi nezadovoljstvo delavcev. V družbi bi se morali čim prej dokopati do jasnih meril, kaj bomo sanirali, kateri proizvodi imajo prihodnost in o katerih se bo treba kaj kmalu odločiti in jih opustiti. V gospodarski zbornici Slovenije imajo predlog za 18 organizacij združenega dela, v katerih bo treba temeljito preveriti gospodarjenje in se morda odločiti tudi za najbolj odločno potezo, ukinitve. Takšne odločitve so kajpak zelo odgovorno dejanje, ekonomsko in politično občutljivo in zategadelj morajo tudi sindikalne organizacije biti pripravljene na takšna »dejanja« izpolniti svoje dolžnosti.

Predsednik slovenskih sindikatov je opozoril tudi na to, da subjektivni dejavniki v samoupravnih okoljih še zmeraj niso ustvarili ustreznega razporeditve za premagovanje gospodarskih in drugih težav, še vedno ne moremo biti zadovoljni z odnosom do dela in življenja v sleherni organizaciji združenega dela. Za to bi moral tu-

di sindikat storiti več, kajti kot na dlani je, da je drugačno in bolj delovno razporeditve in samoupravno urejanje odnosov v vseh družbenih okoljih pogoj za uveljavljanje stabilizacijskih načrtov, boljše gospodarjenje in za premagovanje težav, s katerimi se srečujemo v naši družbi.

Dosegati lažje gospodarske uspehe pa seveda ne bo mogoče, če se bodo v nekaterih organizacijah združenega dela še naprej vedli brezbrizno, kar velja predvsem za poslovodna telesa in strokovne službe. Kar 20 odstotkov slovenskih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti letos dela brez gospodarskih načrtov, brez jasnih razvojnih ciljev, torej brez instrumentov, s katerimi bi lahko pritegnili delavce h spreminjanju razmer. Takšen odnos do načrtovanja in gospodarjenja je seveda hudo vprašljiv, neodgovoren, pa bo bržkone v takih primerih treba potegniti tudi kakšne drugačne poteze v delovnih skupnostih, morda res neprijetne, vendar nujne. Kajti zmeraj se zgovarjati le na neznane pogoje za gospodarjenje, je politika nesposobnih ljudi, brez jasne vizije razvoja organizacije združenega dela, pa tudi politika nesposobnih ljudi, brez jasne vizije razvoja organizacije združenega dela, pa tudi politika ogrožanja delavčeve eksistence.

Miha Ravnik se je dotaknil tudi razmišljanj o tako imenovanih jugoslovanskih temah. Še posebej se je zadržal pri reševanju nelikvidnostnega vozla v Črni gori,



Iz uvoda Dušana Rebolja, člana predsedstva RS ZSS o samoupravni organiziranosti

DRUŽBENOGOSPODARSKI ODNOSI V OZDIH SO NEDOREČENI

V dosedanjem reorganiziranju so očitne predvsem enostranske težnje po odpravljanju ali združevanju tozdov oziroma delovnih organizacij v okviru sedanjih organizacijskih oblik oziroma sedanje organizacijske sestave združenega dela. Le redko pa je zaslediti nove oblike povezovanja in združevanja organizacij združenega dela, še zlasti neinstitucionalnih oblik povezovanja po usmeritvah dolgoročnega programa stabilizacije, ki naj bi nastajale po skupnih razvojnih programih in v skladu z drugimi skupnimi interesi in potrebami. To dokazuje, da preustroja ne uveljavljamo, da je zavrt samooupravno združevanje družbenih sredstev na enotnem jugoslovanskem tržišču za skupne razvojne cilje, ki jih zahteva sodoben razvoj

družbe. Takšne razmere izvirajo tudi iz nezadostne pripravljenosti pri izdelavi skupnih razvojnih programov, ki naj bi, skladno z dogovorjenimi razvojnimi usmeritvami, zagotovili večji prodor na tuji trg, odločen prehod na intenziven način gospodarjenja ter perspektivnejši in ofenzivnejši razvoj ozdov.

Dosedanje razprave v organizacijah ZSS potrjujejo utemeljeno ugotovitev, da je danes osrednje vprašanje in temeljni vzrok mnogih malicenj in slabosti v samoupravnem organiziranju nedorečena vsebinska razčlenitev in ne dovolj strokovno zasnovana konkretizacija družbenogospodarskih odnosov med temeljnimi organizacijami, zlasti medsebojnih razmerij pri združevanju dela in sredstev za skupno

ustvarjanje dohodka. Premalo jasno so opredeljeni cilji združevanja, načini in pogoji združevanja in uporaba združenih sredstev, načini ugotavljanja skupnega dohodka, osnove in merila določanja deleža v skupnem dohodku, pogoji vračila združenih sredstev z nadomestilom, skupno tveganje itd. To onemogoča, da se v ozdih postavijo in zgradijo takšni notranji ekonomski mehanizmi, ki bodo oprti na ekonomske zakonitosti, upoštevaje naravo proizvodnih postopkov in povezav, in pravilno vrednotenje dohodka in dejavnikov proizvodnje spodbujali naravno samoupravno kroženje sredstev družbene reprodukcije in njihovo usmerjanje za skupne cilje razvoja in druge skupne interese. Gre za temeljno vprašanje uveljav-

ljanja družbenogospodarskega položaja delavcev, saj je samoupravno združevanje dela in sredstev oblika združevanja združenega dela, s katero delavci v socialističnih proizvodnih odnosih uresničujejo svoj vodilni položaj v združenem delu in družbi v celoti. Izgrajevanje družbenogospodarskih odnosov med delavci na teh temeljih je bistvo ustavne zasnovne socialističnega samoupravnega združenega dela.

To ni, kot nekateri skušajo dokazovati, zgolj in predvsem stvar oblike njegovega organiziranja. Takšni odnosi so tudi osnova sistema proizvodno-funkcionalne in družbene organiziranosti združenega dela, ki jo zahteva kritična analiza. Je temelj in pogoj, da delavci v družbi odločilno vplivajo v delegat-

skem skupščinskem sistemu, je temelj uveljavljanja in vloge zborov združenega dela.

V ospredje vse bolj prihajajo tudi vprašanja, ki izvirajo iz neučinkovitega poslovnega organiziranja in upravljanja skupnih poslovnih funkcij, in sicer predvsem v delovnih in sestavljenih organizacijah združenega dela. To dejstvo pogosto prezremo in rešitve iščem v reorganizacijah, neredko v opuščanju temeljnih organizacij mimo ustavnih opredelitev.

V mnogih delovnih skupnostih nimajo jasno opredeljene in postavljene razmejitve med upravljanjem in vodenjem poslovanja. To zahteva o združenem delu ob nedorečenosti pristojnost in odgovornost poslovodnih

organov pogosto omeji le na usklajevanje, ki je vrh vsega dolgotrajno in neučinkovito, brez vsakršnega vpliva in odgovornosti na organizacijo in usklajevanje proizvodnega poslovnega in delovnega procesa. To je tudi razlog ali, bolje rečeno, eden od razlogov, da se delovne organizacije in sestavljene organizacije združenega dela ne utrjujejo kot učinkoviti poslovni sistemi, sposobni zagotavljati smotno gospodarjenje z družbenimi sredstvi in uresničevanje skupnih motenj delavcev. V RS ZSS zato zahtevamo celovito oceno te snovi in na tej osnovi dograditev samoupravnih sporazumov o združevanju, ki bo zagotovila jasno razmejitve upravljanja, od poslovođenja in opredelitve pristojnosti in odgovornosti poslovodnih teles. Temeljno izhodišče pri tem naj bo, da delavci z osebnim izjavljanjem odločajo o statusnih spremembah in sprejemajo temeljne odločitve, opredeljene v skupnih osnovnih načrtih. Za njihovo uveljavljanje in sprejemanje konkretnih ukrepov poslovne politike za njihovo uresničevanje, odločanje o naj-

Iz razprav

Igor Vidrih, Ljubljana Vič

V naši občini je bilo letos šest stavk. V eni od teh jo je predsednik sindikata prvi popihal domov, ko se je začela. Očitno gre za nezaupanje v sindikat, za premajhno voljo do dela, za ravnodušnost sindikalnih aktivistov. Sprašujem se, ali je mogoče in potrebno ugotavljati odgovornost članov izvršnih odborov, zahtevati njihovo zamenjavo.

Branko Omerzu, Ljubljana Center

Produktivnih in neproduktivnih delavcev ne moremo ločevati tako, da bi bili prvi samo v proizvodnji, drugi pa v družbenih dejavnostih. Zdaj pa govorimo tako, kot da je vsak zdravnik, profesor neproduktiven. Delavci se na sindikalne funkcionarje ne obračajo zato, ker čutijo, da so nemočni.

Drago Vidrih, severna Primorska

Prenagljena informacija o ukinitvi rudnika v Idriji nam je povzročila veliko škodo. Morali smo sklicati seje zbora združenega dela občinske skupščine, da je dal formalno jamstvo za posojilo, ki ga banka sicer rudniku ni hotela dati.

Branko Lovrenčič, Ajdovščina

Gospodarjenje v družbenih dejavnostih je oteženo tudi zato, ker prispevki iz osebnih dohodkov za sise ležijo na SDK do 14 dni. Glede teh sisov bo res treba

nekaj storiti, tudi zaradi domicilnega načina zbiranja prispevkov zanje. Slišim, da pedagoške ustanove mislijo, da šole s tisoč učenci ni mogoče uspešno voditi, osebno pa sem prepričan, da je takšna šola premajhna za uspešno gospodarsko poslovanje.

Ciril Mezek, obalno-kraški svet ZSS

Res je, da daje zakon o združenem delu sindikatu res veliko (skoraj petdeset) dolžnosti. Res pa je tudi, da so vse to le možnosti, da sindikat kaj naredi. Obvezno je le delo pri volitvah in v razpisni komisiji za poslovanje delavce. To bi morali spremeniti in doseči, da bi bilo več nalog, ki bi nas zakonsko zavezovale.

Ivan Kramer, celjska regija

Na občinskem svetu Žalec nismo uspeli prepričati delavcev tovarne nogavic Polzela, da bi se borili proti ukinitvi toz-dov. Predlagam, da pripravimo seznam vseh ozdov, kjer so tisti, ki so predlagali ukinitve toz-dov, delavcem obljubljali veliko bolj gospodarno poslovanje. S posebno strokovno oceno pa bi morali ugotoviti in delavcem pokazati kako so papirne obljube tudi izpolnjene.

Jože Šketa, Ljubljana mesto

Ko se pogovarjamo o akciji zaključni računi, bi bilo prav, da bi se dogovorili (tako smo pred tremi leti naredili na Viču), naj sindikat oceni delo poslovnih delavcev.

V sindikatu je manj kot polovica delavcev, zaposlenih pri samostojnih obrtnikih

KOLEKTIVNA POGODBA JE ZA MARSIKATEREGA OBRTRNIKA LE KOS PAPIRJA

Ob dokaj vzorno organiziranem samostojnem osebnem delu v nekaterih regijah so še vedno bele lise, kjer ni ne osnovnih organizacij sindikata za delavce pri samostojnih obrtnikih, niti sklada za dopolnilno izobraževanje teh delavcev. O tem so razpravljali tudi na nedavnem dvodnevem seminarju v Mariboru. Predstavniki sindikalnih organizacij in skladov so na seminarju ugotavljali, da je kolektivna pogodba, ki naj ureja odnose med obrtniki in pri njih zaposlenimi delavci, marsikje le mrtva črka na papirju. Verjetno bi bilo precej drugače, če bi bili ti delavci v večjem številu včlanjeni v sindikat, če bi imeli svojo

sindikalno osnovno organizacijo. Vzrokov, da tega ni, je več; od tega, kot je menilo več razpravljalcev, da ima sindikat pri teh delavcih premalo ugleda, do tega, da občinske sindikalne organizacije niso dovolj aktivne in se izgovarjajo, da to ni potrebno, ker ni problemov. O tem, da to ni res, pričajo številni spori med obrtniki in njihovimi delavci, predvsem glede zagotavljanja osnovnih pravic, ki jih imajo ti delavci. Torej gre za neizpolnjevanje kolektivne pogodbe, pa to kljub temu ni sankcionirano. Inšpekcijske službe so nemočne, ker so prešibke, sindikat pa ponavadi tudi nima prave moči. Vendar pa imajo v nekatere

rih občinah te zadeve prav vzorno urejene, in sicer v tistih, v katerih je sindikat za res aktiven in v katerih so k urejanju teh problemov pristopili tudi vse pristojne občinske organe. Nekaj teh težav bodo morda lažje odpravili, ko bo podpisana nova oziroma dopolnjena kolektivna pogodba. O spremembah in dopolnitvah, predvsem pa o organiziranju razprav na terenu so razpravljali drugi dan seminarja. Bistvena novost je vsekakor zahteva, da delavcu pri samostojnem obrtniku najpogostejše v osmih dneh po podpisu obrtnik vroči pogodbo o delu, sindikati pa si bodo prizadevali, da bi delavec in obrtnik skupaj podpisala to pogodbo pred ustreznim občinskim organom. Tako bi namreč lahko pristojne službe še pred podpisovanjem pogodbe seznanile delavca in obrtnika s pravicami in dolžnostmi, ki jih določa kolektivna pogodba in zato bi se vnaprej izognili marsikateremu sporu. Ko so razpravljalci obravnavali analizo delovanja skladov za dopolnilno izobraževanje, pa so ugotovili, da je treba nujno čimprej zagotoviti enotno organiziranost in delovanje teh skladov, zahtevati od obrtnih združenj hitrejše in boljše ugotavljanje potreb po izobraževanju oziroma programiranje izobraževanja, saj sta od tega odvisni smotrna raba sredstev in učinkovitost izobraževanja, ki nato lahko pozitivno odseva predvsem v delovnih in poslovnih uspehih obrtnika.

Remigij Noč



Republiški odbori sindikata delavcev energetike, kemične in nekovinske industrije, kovinske in elektroindustrije, tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije, gozdarstva in lesarstva ter republiškega odbora papirne, grafične, založniške in časopisno-informativne dejavnosti so tudi letos pripravili novoletno srečanje sindikalnih aktivistov, ki je bilo tokrat v delovni organizaciji Stol Kamnik. Srečanja so se udeležili številni sedanjí in nekdanji člani republiških odborov, tudi tisti, ki so že v pokoju. Udeleženci so si najprej ogledali tovarno in razstavo izdelkov Stola. Popoldne so nekaj uric preživeli v prijetnem razpoloženju, ki so ga izkoristili za klepet in izražanje želja za srečnejše prihodnje leto.

Marjan Horvat

OD ČETRTRKA DO ČETRTRKA

Pripravlja Andrej Agnič

Tudi minuli teden je bilo v občinskih sindikalnih svetih zelo živahno. Najbolj delovni so bili sveti za družbenogospodarske odnose, sveti za vprašanja življenjskih in delovnih razmer ter sveti za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela. Prizadevniki so bili tudi nekateri odbori za znanost in inventivno dejavnost. Povsod so v glavnem ocenjevali dosedanje delo, predvsem pa rezultate dela, ki povsod ni dalo zelenega.

Največ pa so, tako na sejah predsedstev kot svetov, kjer so jih imeli, ob ocenjevanju gospodarjenja obravnavali resolucijo o družbenem razvoju za prihodnje leto. Marsikje so ocenjevali tudi že letne seje osnovnih organizacij. Ocena je tako rekoč povsod enaka. Tam, kjer dobro delajo, kjer imajo poslovne uspehe, je bila tudi letna seja dobro pripravljena in uspešna. To je skorajda že pravilo.

LAŠKO

Na skupni seji občinskega sindikalnega sveta in članov izvršnega sveta skupščine občine so pri preverjanju uresničevanja določil resolucije za razporejanje dohodka v letu 1986 ugotovili, da se je seznam »kršiteljev« pri delitvi dohodka, ki so ga ob devetmesečnem obračunu dobili od službe družbenega knjigovodstva, bistveno zmanjšal in da bodo osebne dohodke do konca leta uskladili z resolucijo. Razen seveda v rudniku, ki pa ni nobena izjema med rudniki na Slovenskem. Za nekatere tozde, katerih delovne organizacije imajo sedež v drugi občini, doslej še nimajo podatkov o morebitnem razhajanju med OD in resolucijo.

Ko so govorili o rudniku, so izrazili željo, da bi jim širša družbena skupnost omogočila pospešitev raziskav zalog

premoga. Ta hip vedo le, da so zaloge še za dve do tri leta. Raziskave sicer potekajo, vendar po njihovem mnenju prepočasni in dvesto rudarjev je v negotovosti za svoj jutri.

Z gospodarstvom pa so izredno zadovoljni, saj so v vseh indeksih na ravni regije in skoraj vseh na ravni republike. O resoluciji pa menijo, da je dovolj konkretna in smela in da jo bodo s prizadevanji vseh tudi izpolnili, prav tako tudi večja vlaganja, ki jih načrtujejo v papirnici Radeče, Timu Laško in pivovarni.

SEVNICA

Klub samoupravljalcev so v sevniški občini ustanovili pred desetimi leti. Dve leti je sorazmerno dobro delal, potem pa je iz najrazličnejših vzrokov njegova dejavnost zamrla. Zdaj ugotavljajo, da nimajo ustrezne oblike združevanja in izobraževanja, ki naj bi jo klub samoupravljalcev vpeljal. Zato so na predsedstvu občinskega sindikalnega sveta sklenili takšno dejavnost oživiti, pa naj bo to v klubu ali kako drugače. Ugotavljajo namreč, da so predsedniki in člani odborov, delavskih svetov, samoupravne delavske kontrole in disciplinskih komisij prepuščeni sami sebi, da jim primanjkuje informacij in izobraževanja. Ker tega ni, se zapirajo za tovarniške plotove in je tudi njihovo delo slabo, čeprav ne povsod. Izdelali so predlog za ponovno oživitve kluba samoupravljalcev, za katero naj bi tako finančne kot operativne obveznosti prevzel občinski sindikalni svet. Z delovnimi skupinami za posamezna področja pa naj bi v tem okviru pripravili okrogle mize in javne tribune. S tem hočejo doseči, da ti ljudje (DS, SDK in disciplinska komisija) ne bi bili več tako prepuščeni sami sebi in strokovnim službam.

Makedoniji in na Kosovu ter pri odmevih v drugih republikah na nekatere pobude in razmišljanja v Sloveniji, še posebej pa na pobude za civilno služenje vojaškega roka, štafete mladosti in pri nekaterih akcijah mladih v naši republiki v zvezi s tem, ekoloških pobudah in pri mirovnih gibanjih.

Posebej kritično pa je predsednik RS ZSS Miha Ravnik ocenil poročanje množičnih občil o 6. seji republiškega sveta ZSS, pa tudi obveščanje v Zvezi sindikatov Slovenije. Ob tem je poudaril, da morajo organi Zveze sindikatov Slovenije pravočasno zavzeti stališče do vseh ključnih vprašanj v naši družbi, do vseh predlogov, ki bodo obravnavani v delegatskih skupščinah, in poudaril, da je dolžnost občinskih svetov in njihovih predsedstev, da sproti obveščajo tudi republiški svet o mnenju delavcev, o predlogih, kar se je na zadnji seji

predsedstva in RS ZSS, ko so govorili o (ne)podpori predlogu za zakon o kritju izgub v elektrogospodarstvu, pokazalo kot velika pomanjkljivost.

Samo Stupica je predsednik občinskih, medobčinskih in mestnih svetov ZS, ter republiških odborov obvestil o varnostnih razmerah v naši republiki, Dušan Rebolj, član predsedstva RS ZSS, pa z nalogami ZSS ob prekinitev dela, pripravah na spremembo zakona o združenem delu na tem področju in na sejo organov ZSS, kjer bodo obravnavali prekinitev dela. Potem pa je Dušan Rebolj govoril tudi o nalogah ZSS za uveljavljanje temeljnih izhodišč in usmeritev, sprejetih na 16. seji RS ZSS o samoupravni organiziranosti združenega dela, s posebnim poudarkom na predvidenih spremembah ustave in zakona o združenem delu.

bolj ustrezni tehnološki rešitvi, izvedbi naložbenih odločitev itd., pa naj bodo pristojna poslovodna telesa. To pomeni, da delavci dosledno nadzirajo delo poslovodnih teles in ugotavljanje njihove odgovornosti ob zaključnih računih za uveljavljanje odločitev, zapisanih v načrtih. Zahteva tudi bistveno boljše načrte, v katerih naj ob določitvi razvoja, predvsem ko gre za preustroj proizvodnje, opredelijo tudi smeri samoupravnega organiziranja, ki jih zahteva takšen preustroj.

V svetu in v delovni skupini smo posebej pozorno osvetlili problematiko dislociranih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih enot. Srečujemo se z dvema težnjama. Po eni strani, tudi zaradi sedanjih rešitev v davčnem sistemu in sistemu prispevkov, imamo različne lokalne interese in pritisk, ki kljub utemeljenim in na zakonskih osnovah pripravljenim predlogom reorganizaciji za vsako ceno želijo ohraniti organizacijsko sestavo in preprečujejo širše samoupravno združevanje dela in sredstev. Po drugi strani pa je moči zaslediti krepitev te-

ženj po opuščanju in preoblikovanju dislociranih toz-dov v delovne enote mimo ustavnih okvirov, ki so izraziti predvsem na manj razvitih območjih. Ob tem se pogosto dogaja, da matične delovne organizacije niso za razvoj dislociranih temeljnih organizacij, da zmanjšujejo obseg ali število njihovih dejavnosti ali jim, kljub na ekonomskih osnovah utemeljenim ocenam razvojnih možnosti ponujajo razvojno neperspektivne in neobetavne razvojne načrte. Popuščanje tem težnjam lahko ogrozi uresničevanje v skupščini SR Sloveniji sprejete politike razvoja manj razvitih območij v naši republiki. Zato se zavzemamo, da tudi ta vprašanja celovito ocenimo v okviru v naslednjem letu predvidene obravnave te problematike v skupščini SR Slovenije. Zavzemamo se, da v razvojni politiki matične organizacije združenega dela in drugih organizacij ter v politiki razvoja v družbenih načrtih družbenopolitičnih skupnosti omogočimo in zagotovimo razvoj tudi teh temeljnih organizacij in območij, kjer je njihov sedež, če za to obstajajo ekonomske osnove.

Odgrnitev zavese, ki zastira pogled na razmišljanja v sindikatih dejavnosti

TEŽAVE, NERAZUMEVANJA IN PODCENJEVANJE VPLIVA

V republiških odborih sindikatov dejavnosti so na tekočem z dogajanjem v njihovih gospodarskih panogah, sproti spremljajo gospodarska gibanja, procese samoupravnega in poslovnega (re) organiziranja in pogosto tudi z neverjetno trmo vztrajajo pri nekaterih prizadevanjih za spreminjanje delavčevega družbenoekonomskega položaja, kar seveda drugod nealeti zmeraj na ugoden odmev. Tokrat sodelujejo v pogovoru o aktualnih gospodarskih in družbenih vprašanjih predsednik republiškega odbora sindikata papirne, grafične, založniške in časopisno-informativne dejavnosti Milan Deisinger ter sekretar Jože Veršič, sekretar sindikata tekstilne in usnjarske predelovalne industrije Jože Miklič, sekretarka sindikata kmetijske in živilske industrije Svetka Vesel in sekretar sindikata delavcev v obrti Rade Milošević.

Delavska enotnost: V grafični in papirni industriji, prav tako pa v založništvu in časopisno informativni dejavnosti, se je v zadnjem času nakopičilo precej težav. Kako gledate na ta vprašanja v republiškem odboru in kaj ste naredili, da bi se zlasti gmotni položaj teh dejavnosti izboljšal.



Milan Deisinger: Če bi primerjali le zahteve resolucije o družbenoekonomskem razvoju naših dejavnosti v letošnjem letu z doseženim bi bili lahko kar zadovoljni. Toda to je le navidezno zadovoljstvo, kajti vse organizacije združenega dela so skorajda brez akumulacije, povprečni osebni dohodki so v primerjavi z drugim panogami nižji, in če v papirni industriji proizvodni proces ne bi tekel nemoteno noč in dan skratka, bi bila slika o ravni osebnih dohodkov verjetno še slabša. Ob devetmesečnih obračunih razen enega tozda v mariborskem Večeru ni bilo izgubarjev, vendar pa skorajda vse organizacije na meji donosnosti.

Delavska enotnost: Največ težav je menda v grafični

ni industriji, ki pa je slabo organizirana, razdrobljena...



Jože Veršič: Drži. Njene zmogljivosti v naši republiki so prevelike, glede na zahteve na tujih trgih pa danes ni več sposobna konkurirati s svojo kvaliteto povrh vsega pa nam konkurirajo Madžari in Sovjeti, ki so v zadnjem času izredno posodobili svojo tehnologijo. Če bo šlo tako naprej, se bojim, bomo imeli hude težave; ogroženi bodo osebni dohodki, nezadovoljstvo ljudi pa se bo povečalo.

Milan Deisinger: Ponovno moramo ovrednotiti odnose v vsej reprodukcijski verigi, od lesarjev do časopisnih in založniških hiš. Nekaj časa smo se tudi v sindikatu zavzemali za združevanje grafične industrije po starem vzorcu, fizičnem združevanju, vendar smo spoznali, da to ni dobra pot. Zdaj imamo poslovno skupnost tiska in papirja, ki povezuje vse grafične in časopisne hiše, tudi papirničarje, in od nje pričakujemo, da bo svoja prizadevanja usmerila tudi v delitev dela med organizacijami združenega dela. Obstaja dogovor o skupnem nastopu na tujih trgih. Pozitivno je, da se je grafična industrija v zadnjem času začela tesneje povezovati tudi s sozdom Slovenija, papir, sad takšnega dela pa je že skupna trgovinska organizacija v Celovcu. Premika se, bi rekel, vendar morda še zmeraj prepočasi.

Delavska enotnost: Iz kmetijstva v zadnjem času ni slišati prevelikega tarnanja?

Svetka Vesel: V kmetijstvu nam je uspelo v tem letu ustaviti gibanja navzdol. Kazalci rasti dohodka, čistega dohodka, akumulacije in tudi osebnih dohodkov so ugodnejši kot v gospodarstvu, pa tudi izgube smo bistveno zmanjšali. To je velik premik, ki opogumlja. Pri tem je treba priznati, da se je spremenil družbeni odnos do kmetijstva in agroživilstva v celoti, kljub težavam se krepijo odnosi naših organizacij združenega dela s

kombinati v drugih republikah pri urejanju zemljišč (skupne naložbe), po dolgem času nam je uspelo so razumno dobro urediti tudi cenovno politiko... Toda vse to velja za družbeni sektor kmetijstva, ki dosega svetovne rezultate, medtem ko z vsem, kar se dogaja v zasebnem kmetijstvu, ne moremo biti zadovoljni. Še zmeraj so prevelike razlike v pridelkih med družbenim in zasebnim kmetijstvom. Mislim, da si moramo enkrat naliti čistega vina tudi o



tem, kateri sektor v kmetijstvu izpolnjuje srednjeročne načrte in kateri ne. Mi smo za minulo štiriletno obdobje načrtovali najmanj 2,8-odstotno fizično rast proizvodnje v celoti. Dosegli smo 1,3 odstotno rast in velja, da je kmetijstvo v celoti zatajilo. Vendar ne družbeni sektor, saj je dosegel 4,6-odstotno letno stopnjo rasti fizičnega obsega proizvodnje.

Delavska enotnost: Mesnopredelovalna industrija je bila doslej klasičen izgubar v kmetijstvu. Letos torej ni?

Svetka Vesel: Še zmeraj ima okrog 100 milijonov izgube, sledi s 70 milijoni industrija sladkorja, pa tudi pri ulovu in predelavi rib je nekaj izgube. Toda v mesnopredelovalni industriji ima pretežni del izgub soboška mesna industrija, nekaj težav imajo tudi v Celju in Tolmini. Izguba v Murski Soboti traja že več let, zanjo so specifični razlogi, in mislim, da je ne bodo mogli odpraviti z reorganizacijo in ukinitvijo šestih tozdov, kot načrtujejo.

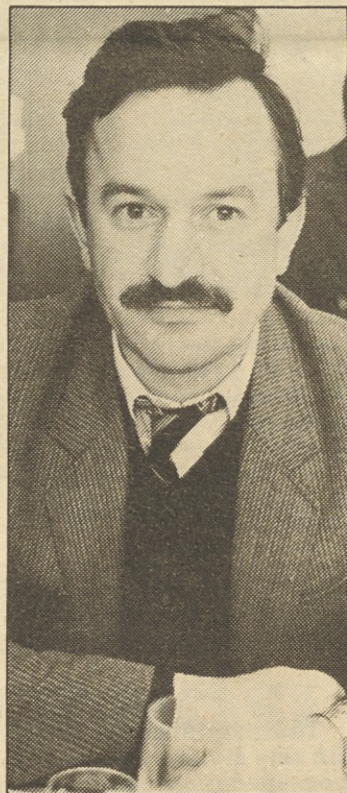
Delavska enotnost: Gre potemtakem za sanacijo z napačnega konca

Svetka Vesel: Ne vem, kajti elaborata, na katerem naj bi temeljila samoupravna reorganizacija Pomurke, nismo dobili. Vem, da se je poslovno združenje kmetijstva zelo zavzemalo pri tem, vendar imamo resne pomsleke o saniranju z ukinjanjem tozdov.

Jože Miklič: V tekstilni in usnjarsko predelovalni industriji so vidni premiki

predvsem pri posodabljanju proizvodnih zmogljivosti in umirjenem zaposlovanju. Znano je, da se v številnih stvareh, zlasti to velja za produktivnost, organizacijo dela in kakovost, lahko kosamo s svetom. Ta stik moramo tudi obdržati in zato moramo začetke posodabljanja naše industrije in naša hotenja po takšnih spremembah v izdelkih in modernizaciji soočiti s cilji, ki smo si jih zastavili do leta 1990 in še dlje. Letos smo praktično že speljali prvo fazo posodabljanja slovenske tekstilne industrije. Resda nam je to uspelo z mednarodnimi posojili, rezultati naložb pa so zelo dobri. Dodati velja, da nam je v tekstilni industriji tokrat uspelo kar vso akumulacijo, ki smo jo ustvarili, dati v naložbe, prejšnja leta le polovico, vendar pa kljub velikemu izvozu z akumulacijo nismo zadovoljni. V primerjavi s prejšnjimi leti je padla, vendar predvsem zaradi prevelikega zajemanja iz dohodka, ne pa rasti osebnih dohodkov.

Delavska enotnost: Toda nekaj črnih točk v poslovanju je le moč zaslediti, mar ne?



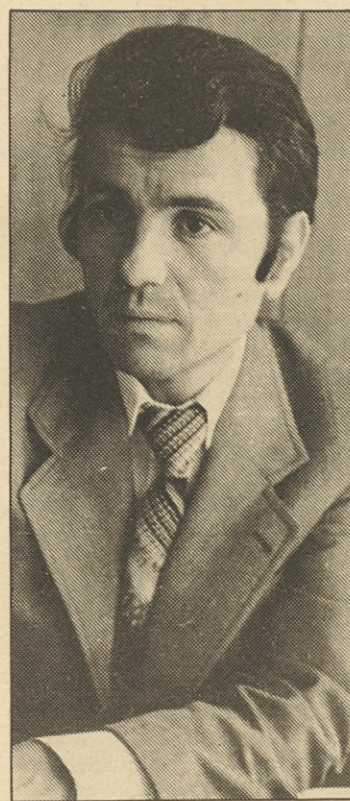
Jože Miklič: Da. Osebni dohodki so se gibali za 14 do 18 odstotkov pod povprečjem v slovenskem gospodarstvu. Zato ne moremo več dovoljevati, da bi se relativno padali. Še posebej zato ne, ker je naša industrija velik izvoznik. Potem so se pojavile izgube, vendar smo se kar dobro spopadli z njimi in lahko trdim, da so učinki sanacijskih programov v glavnem dobri. Lanske izgube smo v glavnem odpravili, ostajajo pa še Tooper, nekateri tozdi v Tekstilu in mariborski Lilet. Sanacija ni zajela samo organiziranosti, skrbi za pokrivanje izgub, temveč je bil pri večini lanskih izgubarjev speljana kadrovska sanacija, kar je za urejanje razmer včasih prvi pogoj. Seveda pa spada med naše črne točke tudi sprememba izvozne usmerjenosti, zlasti usnjarsko predelovalne, posebno čevlarske industrije. Nekolikanj več

so začeli izvažati na vzhod, zmanjšali konvertibilni izvoz, in mislim, da to dolgoročno ni dobro. Toda danes lahko vsak potegne kar iz rokava upravičljiv razlog za to spremembo. Vzrok je v sistemu odnosov, v ukrepih ekonomske politike, ki se je do izvoznega gospodarstva vse letošnje prvo polletje kar čudno vedla. Rezultati so pač takšni, kot so, in krivde zanje ne smemo naprtiti samo organizacijam združenega dela.

Rade Milošević: V naši družbi je že tako, da veliko govorimo, premalo naredimo. Da bo slika še slabša, mislim, da velja povedati, vsaj o razvoju obrti in drobnega gospodarstva sploh, da s tem preveč mislimo le na zasebno obrt. Zato pa stagnirajo majhne obrtne organizacije, rekel bi, da se spreminjajo v nekakšne manufakturne organizacije socialističnega tipa, kajti s svojo akumulacijo in z mačehovskim odnosom bank do njih pravzaprav nimajo kaj početi. Vzroki!? Nimamo ustrezne tekoče ekonomske politike, ki bi spodbujala razvoj majhnih delovnih organizacij, imamo pa le resolucije, od katerih za zdaj ni prave koristi. Prevelike obremenitve dohodka so drugi razlog, prevelika režija, ki jo ustvarja naša zakonodaja za opravljanje računovodskih in administrativnih del tudi v majhnih organizacijah pa naslednji.

Naprave v organizacijah združenega dela so zastarele. Nič čudnega ni zato, da je ravno v obrtnih organizacijah največ nesreč pri delu. Zaradi neurejenih pogojev za gospodarjenja se v občinah, ko pride do poloma v kakšni obrtni delovni organizaciji, odločajo za združitve z večjimi, vendar tudi take rešitve niso zmeraj dobre. Za občino je morda problem trenutno rešen, za delavce pa navadno ni.

Delavska enotnost: Razmah zasebne obrti pa je vendarle na pohodu.



Rade Milošević: V našem republiškem odboru smo sledili pobudam

in uveljavljanju obrtnega zakona, povezano seveda z mnenjem o tako imenovanem razmahu samostojnega osebnega dela. Malo čudno je, vendarle pa se dogaja, da lahko ljudje odpirajo obrtvalnice tudi brez ustreznih predpisanih kvalifikacij, brez prostorov, brez primerljivih strojev in naprav, in v občinah včasih zaradi namišljenega dohodka kar hitro dajajo obrtna dovoljenja. Po drugi strani pa veliko kvalificiranih, visoko strokovno usposobljenih ljudi zapušča združeno delo, se ukvarja z intelektualnimi in drugimi storitvami, svojega pa na delovnem mestu ne dajo. Gre za primere, ko želijo imeti svojo firmo ali pa s popoldanskim delom dosegati večji standard. Zato je vprašanje, kako resnično razvijati samostojno osebno delo na ustavnih načelih in izkoristiti za družbeno korist sredstva, ki jih imajo posamezniki. Tu se lomijo kopja, kajti nastaja oblika podjetništva, namesto samostojnega osebnega dela, ne glede na razvojne usmeritve. Pa tudi do zakonov se čudno vede. V obrtnem zakonu je grafična dejavnost v osebnem delu prepovedana, vendar lahko vidimo, da je samostojnih obrtnikov na tem področju dosti, da kar javno pišejo ponudbe ipd. Zdi se, da ravnamo po načelu, češ mi le razvijamo, družba pa bo tako in tako to morala potrditi.

Delavska enotnost: V zasebni obrti imamo kar precej delavcev, ki uradno dobivajo nizke osebne dohodke.

Rade Milošević: Da, vendar se nam nikdar ne posreči dokazati, da delavci dejansko dobivajo večjo plačo, kot je uradno zapisano, in tudi uprave za družbene prihodke nimajo dosti možnosti, da bi preprečile lažno višino osebnih dohodkov. Osebni dohodki, vsaj tisti, ki so prikazani na izplačilnih listah, so, denimo, kar za 45 odstotkov nižji od osebnih dohodkov delavcev obrti v družbenem sektorju. To marsikaj pove in zdaj prav gotovo ni človeka pri zasebnem obrtniku, ki bi zaslužil le 60 tisočakov na mesec.

Delavska enotnost: Resolucija o družbeno ekonomskem razvoju za prihodnje leto je sorazmerno zahtevna?

Jože Miklič: Da, vendar še zmeraj ni v njej prepotrebne instrumentarja, ki bo veljal v prihodnjem letu.

Milan Deisinger: Urediti bo potrebno družbenoekonomski položaj zlasti časopisno-založniških hiš in delavcev v njih. V zadnjem času smo sicer marsikaj izboljšali, vendar še nismo zadovoljni.

Svetka Vesel: Resolucije so še zmeraj preveč naravnane k državnemu oziroma administrativnemu poseganju, premalo pa se, vsaj za kmetijstvo, opirajo na potrebnih prehrabnih bilancah, premalo na pravi korak za spreminjanje razmer v kmetijstvu in intenzifikacijo kmetijske pridelave.

Rade Milošević: Dosedanja davčna politika ni bila ustrezna. Toda za razvoj obrti, ne glede na sektor, je to zelo pomemben mehanizem uravnavanja smeri razvoja.

Jože Miklič: Bojim se, da bo v prihodnjem letu še več administrativnega razporejanja dohodka in sredstev za osebne dohodke. Treba se bo odločiti, ali bomo s tem prenehali ali pa dejansko uveljavili samoupravno urejanje teh vprašanj.

Marjan Horvat



S tiskovne konference pred dnevom JLA

LAHKO MIRNO SPIMO, USPAVATI PA SE NE SMEMO

Naslov je poskus res na kratko strniti misli, ki so jih predstavniki JLA z ljubljanskega armadnega območja nanizali novinarjem na sprejemu pred svojim praznikom. Res smo slišali skoraj več o novinarskem poročanju o vojaških zadevah kot o armadi sami, toda tudi s te plati se da marsikaj razumeti.

General Šunjara nas je opozoril, da živimo in delamo v na moč zaostrenem mednarodnem vojaško političnem položaju. Meje med vojno in mirom sploh ni več mogoče potegniti:

»V vsem tem sklopu Balkan in našo državo vse bolj odkrito obravnavajo kot možno žarišče krize in prav tu se križajo interesi velikih sil. Poleg tega pa na varnost naše domovine slabo vplivajo tudi nestabilna politična gibanja v nekaterih sosednjih državah. Navzoče so velikobolgarske in velikoalbananske pretenzije do našega ozemlja, kar bi velesile lahko izkoristile za uresničitev svojih ciljev. Že zato moramo biti pripravljeni na vse vrste izzivov, ki jih lahko doživimo.«

In da je vse skupaj še huje, se nevarnosti kopičijo še na domačih tleh in to sploh ne zgolj zaradi gospodarskih težav:

»Protisamoupravne sile skušajo progresivnim vse bolj vsiliti protisocialistične težnje; pod masko večjih osebnih svoboščin, demokracije, bi hotele načelo plu-

ralizma samoupravnih interesov spremeniti v politični pluralizem. Desne in ultra leve sile razglašajo nacionalizem za nujnost, samoupravljanje krivijo za gospodarske težave, podpirajo in spodbujajo avtarkijo, zapiranje v republiške in pokrajinske meje... Seveda je v tem splošnem kontekstu odkritih napadov na našo družbo JLA vse pogostejša tarča...

Ti notranji sovražniki niso skriti. Slišali smo, da njihove teze lahko prepoznamo in razkrinkamo, četudi jih skrivajo za fraze o svobodi in demokraciji.

Rezultati pouka in vzgoje, pripravljenost za tehniko, human medčloveški odnos, zavestna disciplina, sodelovanje z ljudmi in pomoč v razvoju domovine, kulturni in športni rezultati, varčevanje in racionalizacija, inovatorstvo, delo komunistov in mladine v enotah JLA in drugi vsakodnevni uspehi (če jih stalno in objektivno objavljamo) so najboljši odgovor tem kabinetnim in najpogostejše prepisanim pobudam iz tujih sistemov, ki so nasprotni političnemu si-

stemu naše samoupravne družbe.«

Tako je povedal general Šunjara in ponazoril, kako je s tem stalnim in objektivnim objavljanjem:

»Ni objektivno in škodljivo, da se kar 40 odstotkov vseh zapisov o JLA ukvarja z razpravami o vsiljenih in sforsiranih temah, ki zadevajo sistemske rešitve JLA... Zaskrbljujoč je poudarek, da je o »primeru vojaka Pluta« (zaradi ugovora vesti večkrat in za vse dlje zapirani fant – op. pisca) v nekaj dneh objavljenih več prispevkov, kot pa o borbenem pouku enot ljubljanskega armadnega območja v devetih mesecih tega leta...«

Tudi general Pavšič iz teritorialne obrambe je pripomnil, da se o oboroženih silah in usposobljenosti za obrambo piše premalo afirmativno, čeprav je cel kup dosežkov, ki bi tako pisanje zahtevali. Saj družba je dala že velikanska sredstva, ki jih je treba taktično in tehnično upravičiti. Teritorialna obramba je sestavljena iz rezervnega kadra, iz mladih ljudi in njihovi uspehi brž ovržejo vse namige, da imajo Slovenci drugačen odnos do vojaških zadevščin.

O tem odnosu je govoril tudi predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo in menil, da kljub vsem uspehom, dobrim vajam, novim centrom za obveščanje med mladimi Slovenci ni zanimanja za vojaške poklice. Pravzaprav nenavadno, ko pa je v raziskavi, kot je dejal, odnos mladih v naši republiki do JLA pozitiven.

Končal je general Višnjič in dejal, da je obrambna usposobljenost armade, teritorialne obrambe in civilne zaščite na visoki ravni. Nekaj slabosti je še, a programi so tako zastavljeni, da bo ta sposobnost obrambe vse bolj popolna.

Ciril Brajer

Vprašanja invalidnosti v Sloveniji

INVALIDE NAJRAJE UPOKOJIMO

Nekako pod kožo nam je že zlezla navada, da se marsikateriga družbenega vprašanja najraje lotevamo kampanjsko. V socialni politiki so zdaj prišli na vrsto invalidi oziroma delavci s spremenjeno delovno zmožnostjo. O njih so zadnji čas že nekajkrat govorili, nazadnje na pogovoru o varstvu delovnih invalidov (zaposlenih in upokojenih), ki ga je Zveza društev invalidov Slovenije pripravila v prostorih RK SZDL.

Novi zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja je bil leta 1983 prava prelomnica za v invalidsko politiko, saj je na novo opredelil invalidnost. Delavec, ki zaradi zdravstvenih okvar ne more več opravljati svojega dela, lahko pa v delovni organizaciji opravlja kakšno drugo delo, ki ustreza njegovi usposobljenosti, po novih predpisih ne velja več za delovnega invalida, ampak za delavca »s spremenjeno delovno zmožnostjo«. A ker takšen delavec nima več statusa delovnega invalida, tudi nima več pravic do invalidskega zavarovanja, temveč zgolj pravico do prerazporeditve na drugo, ustrenejše delo.

Snovalci te spremembe so pričakovali, da bodo tako povečali zanimanje delovnih organizacij za to, da bi delavce, ki zaradi zdravstvenih okvar ne morejo več opravljati svojega dela, prerazporedili na lažja oziroma drugačna ustrezna dela, namesto, da bi jih napotili v

invalidski pokoj. Zal pa so se pri tem krepko ušeli.

V nekaterih delovnih organizacijah namreč še vedno niso uskladili splošnih samoupravnih listin z določili zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Drugod pre- ali dokvalifikacijo delavcev le redko uresničujejo in tudi če jo, gre pri tem pogosto le za krajše uva- janje na novem delovnem mestu. Število uživalcev nadomestil osebnega dohodka za čas pre- oziroma dokvalifikacije se je v obdobju od leta 1981 do 1984 zmanjševalo povprečno za 15,9 odstotka na leto, leta 1984 pa celo za 19,6 odstotka.

Delavec z zmanjšano delovno zmožnostjo se pogosto znajde v nevzdržnih razmerah in išče rešitev v invalidski upokojitvi. Vseeno pa smo pri sprotne usklajevanju denarnih nadomestil z rastjo osebnih dohodkov naredili velik korak.

Pri uveljavljanju pravic do invalidskega varstva delovne organizacije večkrat pritiskajo na invalidske komisije in samoupravne organe skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da bi delavca, ki zaradi zdravstvenih okvar ne more več opravljati svojega dela, spoznale za delovnega invalida, ne pa za delavca s spremenjeno delovno zmožnostjo.

Delovne organizacije pri tem zastopajo svoje ožje gnotne interese, kajti sredstva za zagotavljanje pravic delovnih invalidov se zbira- jo na temelju solidarnost

vseh zavarovancev, medtem ko morajo sredstva za zagotavljanje pravic delavcev s spremenjeno delovno zmožnostjo priskrbeti delovne organizacije iz svojega dohodka. Zato skušajo breme prevzeti na ramena skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in doseči, če se le da, tudi upokožitev delavca.

Vsi ti ukrepi, ki jih predvideva invalidska zakonodaja, so pravzaprav pasivne narave, z aktivnimi ukrepi pa bi se morali ukvarjati predvsem na področju varstva pri delu. To pomeni, da bi morali invalidnost preprečevati, ne le zdraviti. Lahko bi rekli, da poglavitni vzroki za invalidnost zaposlenih odsevajo celovito zdravstveno podobo zaposlenega prebivalstva, ki dela z dotrajanimi stroji in z zastarelo, pogosto zdravju škodljivo tehnologijo.

Vse bolj so opazne nekatere značilne novodobne bolezni. Za približno 60 odstotkov invalidnosti so vzrok obolenja mišičnokostnega in vezivnega tkiva, bolezni obtočil in duševne motnje. Zelo opazno je naraščanje rakastih obolenj, ki so bila lani med povzročitelji invalidnosti na četrtem mestu, na petem mestu pa je že alkoholizem. Zato bi invalidsko upokojevanje oziroma invalidnost zdravstvenim varstvom, pravočasnim zdravljenjem kroničnih bolezni in boljšimi delovnimi razmerami.

Marija Frančeskin

Petletnica aktiva invalidov Gorenja iz Titovega Velenja

PRIZADEVANJA NISO BILA ZAMAN

Z namenom, da bi invalidom organizirano pomagali pri premagovanju težav, jim zagotovili ustrezno varstvo, usposabljanje in svetovanje in pomagali poiskati primeren delo, so invalidi iz delovnih organizacij in skupnosti Gorenja v Titovem Velenju 13. oktobra 1981 ustanovili aktiv invalidov Gorenja. Prizadevanja za ustanovitev aktiva sta vseskozi podpirala sindikalna organizacija Gorenja in Društvo invalidov Titovo Velenje.

Organizirani pomoči invalidom v vseh delovnih okoljih Gorenja v Titovem Velenju se je kaj kmalu pridružilo tudi iskanje učinkovitih ukrepov za preprečevanje invalidnosti in zagotavljanje primerne rehabilitacije za invalide. Skratka, osnovni cilj ostaja pomoč invalidom in obenem prizadevanje, da bi bilo invalidov čim manj.

Ob koncu leta 1985 so delovne organizacije in skupnosti Gorenja v Titovem Velenju zaposlovale 418 invalidov. Pri reševanju njihovih življenjskih vprašanj so v zadnjih letih dosegli pomembne uspehe, predvsem glede stanovanj, rehabilitacije, odnosov sodelavcev do invalidov. Ugotavljajo pa, da pri sprejemanju nove inva-

lidske in pokojninske zakonodaje sestavljenci oziroma predlagatelji zakonov niso upoštevali njihovih argumentiranih pripomb in predlogov. Zaradi zaostrenih gospodarskih razmer, pa, razumljivo, tudi v delovnih organizacijah in skupnostih še niso mogli uresničiti vseh predlogov za preprečevanje invalidnosti. Pomembno je, da so člani aktiva invalidov Gorenja prispevali svoj delež pri urejanju razmer v okoljih, kjer so zaposleni; odločili so se za udarniške delavnike in pripravili še več solidarnostnih akcij.

Razgibano je bilo delo komisij, ene od oblik dela aktiva. Vsako leto so pripravili po eno kulturno prireditev. Posebej velja omeniti tele razstave likovnih del: Stanke Glavanove; o življenju in delu prvega predsednika Zveze za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije Grge Jankesa, s katero so »gostovali« tudi v Jajcu; pa razstavo o življenju in delu Staneta Lavriča in druge. Prva leta so skrbeli za rekreacijo invalidov, pripravili so nekaj večjih športnih prireditev, kot na primer republiško prvenstvo v sedeči odbojki. Vsako leto omogočijo več

članom preventivne oddihe itd. Izletni pa niso le ena od oblik druženja članov in njihovih družinskih članov, pač pa tudi možnost za spoznavanje novih krajev in ljudi.

Delo aktiva invalidov Gorenja ni ostalo neopaženo. Gorenje je prejelo plaketo Zveze za šport in rekreacijo invalidov Jugoslavije in zlato plaketo Zveze društev invalidov Slovenije; več najvišjih priznanj pa so prejeli tudi člani aktiva.

Petletnico aktiva invalidov Gorenja so proslavili sredi novembra in na proslavo povabili tudi predstavnike drugih društev invalidov iz Šaleške doline. Jože Angeli, eden od pobudnikov za ustanovitev aktiva in njegov prvi predsednik, je govoril o dosedanjem delu aktiva. Podelili so tudi priznanja aktivu invalidov Gorenje. Zlate plakete so bile dodeljene ZKPO sozda Gorenje, Mileni Urnat, Ani Mariji Melanšek, Edvardu Centrihu, Jožetu Kovačecu in Jožetu Angeliju. Priznanja pa so dobili društvo invalidov Titovo Velenje, Alojz Hüll, Marija Razpotnik, Danica Dobnik in Franc Oštr.

M. L.

Pregled dejavnosti enot Ljubljanskega armadnega območja pri graditvi domovine, proizvodnji hrane in uslugah

Letos so zgradili 22,5 kilometra cest, obnovili pa so jih 40,6 kilometra. Postavili so tri mostove v skupni dolžini 54 metrov, zgradili 32,2 kilometra vodovodov in jih 3,2 kilometra obnovili, potegnili so 17,5 kilometra ptt linij, zgradili dve letališči in uredili 840 kvadratnih metrov streljšč. Pomagali so pri urejanju planiške skakalnice, smučarskih stez, urejali so pašnik in usposobili veliko vojakov za poklice, kot so denimo čevljarški, krojaški, mizarški, kuharski... Pomagali so pri odpravljanju posledic naravnih nesreč, pri spravi pridelkov in poleg tega proizvedli še: 250 ton svinjine, 130 ton govedine, 360 tisoč jajc, 250 ton zelenjave, 16 ton ovčetine, 200 ton žit in 1.900 ton živinske krme. Kot smo slišali na seji, so, želeč dokazati, kako so integralni del družbe v tem prostoru, zbrali več kot milijon dinarjev za Trubarjevo obeležje.

LIK Savinja Celje: upniki ne zaupajo več

V ŠEMPETRU BODO NAMESTO PRIZNANJA ZA PRIDNOST DOBILI PRISILNO UPRAVO

Agonija LIK Savinja Celje se nadaljuje. Medtem ko je skupščina občine Celje že pred dnevi zamenjala vodstvo v tej delovni organizaciji, je enak ukrep izrekla tudi občinska skupščina Ptuj, kjer je živoril tozdr LIK Savinja Celje. Predlog za odstavitev vodstva je oblikoval že tudi izvršni svet skupščine občine Žalec za tozdr Pohoštvo, ki je v Šempetru v Savinjski dolini. Delavci, samoupravni organi, sindikat in člani zveze komunistov v tem tozdu so ogorčeni, saj si s svojim delom in gospodarjenjem niso prislužili nezaupanja.

Črka zakona in pravila igre so v primeru LIK Savinja Celje jasne. Manj jasno pa je, kako rešiti več kot tisoč delavcev te tovarne. Dva sanacijska programa, prvega je pripravilo odstavljeno vodstvo, drugega pa krizni štab, sta ocenjena za nesprejemljiva. Po prvem naj bi se LIK Savinja Celje spet reorganiziral, otresel tozdr v Ptuj in Šempetru, ki bi se povezala vsak po svoje s sorodno dejavnostjo v Ptuj oziroma v Celju, po drugem pa naj bi upniki počakali na izplačilo dolgov, LIK Savinja Celje naj bi bil oproščen plačila obresti, podprli naj bi ga z izdatno finančno pomočjo.

Ob prvi presenetljivi vesti, da je namreč LIK Savinja Celje v resnici na robu bankrota, doslej je bil celo med nosilci prestrukturiranja celjskega gospodarstva, je vodstvo žalske občine odklonilo pobudo iz Celja, naj bi tudi tozdu Pohoštvo o v Šempetru odvzelo samoupravne pravice odločanja.

Ta tozdr zaposluje resda samo okrog 180 delavcev, vendar s svojim delom, programi in gospodarjenjem ne služi nezaupanja širše družbe. Slika je povsem drugačna, če jo gleda skozi razmere LIK Savinja Celje. V Šempetru namreč razen dveh administratorov in ene tajnice nimajo drugih »neproizvodnih« delavcev, ker je bilo vse poslovanje, od nabave materiala do prodaje, vezano na skupne službe LIK Savinja Celje in sozd Slovenijales. To omenjamo tudi zato, da bi laže razumeli, česar seveda ne morejo dojeti niti delavci v Šempetru, kako so nenadoma tudi oni povsem pod vodo.

Zdaj, ko je slika LIK Savinja Celje že nekoliko jasnejša, podoba pa grozljivejša, je senca padla tudi na prizadevne delavce tozda Pohoštvo v Šempetru. Poleg izgub so tozdu obesili tudi dolgov. Eno k drugemu, šušlja se o milijardi.

»Sindikat, erako stališče imajo tudi zveza komunistov in samoupravni organi, odklanja takšno razčiščevanje razmer in smo proti temu, da bi morali tudi v Šempetru sprejeti ukrep družbenega varstva. Z novim vodstvom smo že pred tremi leti v tozdu prešli na proizvodnjo, za katero smo menili, da je tržno zanimiva. Naši programi pohoštva so bili v tem času v resnici najuspešnejši v LIK Savinja Celje,« kategorično trdi inženir Jože Mastnak, predsednik osnovne organizacije sindikata v tozdu Pohoštvo Šempeter.

»Našim delavcem je povsem jasno, kaj je zdaj z našo delovno organizacijo, saj smo imeli v Šempetru vrsto

let podobne težave. Še več, že tako siromašni smo združevali denar, za načrtovani razvoj LIK Savinja Celje, so vlagali smo v žago, furnirnico, v asfalt, v energetske objekte. To je trajalo deset in več let, in zdaj, ko smo mi na vrsti za posodobitev, naj plačamo dolgov? Kje je denar vseh teh desetih, petnajstih let?« sprašuje Anton Plohl, ki je bil do zadnjih volitev predsednik sindikata v tozdu Pohoštvo Šempeter. »Mar

naj zdaj gremo med delavce in povemo, da so si za pridno delo, za večletno samoodpovedovanje namesto nagrade zaslužili prisilno upravo!«

Ker je v bližini podobna tovarna, kot je naša, poznamo razmere in smo se odločili, da se nekoliko konkretnije lotimo organiziranosti LIK Savinja Celje in sozda Slovenijales, za katerega prav tako namenimo denar, vendar nam to doslej ni uspelo. Niti prek sindikata niti v izsiljenih pogovorih z odstavljenim vodstvom LIK Savinja. Iz Celja so nas odpravljali s stavkom: Kaj bi vi v Šempetru radi! Ko smo zahtevali, da bi vsaj na konferencah sindikata pisali zapisnike, da bi se vedelo, kdo je kaj rekel, so nas debelo gledali. Zato smo zagrozili,

da nas iz Šempetra ne bo več na konferenca v Celje. Stevilke so pošiljali, kot je naneslo, zdaj so prikazovali izgubo, zdaj ne, letos so nas pa povsem osupili. In to v času, ko so naši programi še kako tržno uspešni, ko smo za naše pohoštvo pobirali nagrade povsod, kjer smo na sejnih sodelovali. In pogledajte, šest potnikov je vse do nedavnega dokazovalo, da prodaje ni moč povečati. Šele zdaj, ko je bilo na dlani, da je LIK Savinja pred bankrotom, so ti isti potniki in iste službe v nekaj tednih uspele za več kot petkrat povečati prodajo.

»V Žalcu so se na občini nekoliko zmedli. Izvršni svet je prehitro sprejel pobudo, da nam tudi v Šempetru odvzame pravico samoupravnega odločanja in vode-

Na drugi seji upnikov in kolegijskega organa, ki od 5. decembra letos v LIK Savinja Celje uveljavlja ukrep družbenega varstva, niso dosegli sporazuma. Nekoliko bolj so razjasnili, koliko kdo komu dolguje oziroma koliko je kdo posodil. Številke so osupljive: samo kratkoročnih posojil je za štiri milijarde 532 milijonov dinarjev! Vegrad in STC Celje sta sodišču že predložila izvršilne predloge, trije ozdi so v postopku menične tožbe, trinajst upnikov pa je svoje menice predložilo SDK v izterjavo.

In kdo je posodil denar? Merxova interna banka 287,5 milijona, Ingrad 170, Cinkarna 111, Cestno podjetje Celje 60, Vegrad 730 (!) Juteks 450, Železarna Štore 50, Slovenija ceste – Tehnika 300, Julon 140, Geološki zavod Ljubljana 200, IB Slovenijales 2307, Metalna Maribor 300, VGP 400, Kograd Dravograd 270, Preskrba iz Slovenske Bistrice 100, Agrokomerc iz Velike Kladuše 140, Splošna banka Celje 238 milijonov... Seveda smo našli samo največje in večje upnike.

Tako upniki kot sanatorji so doslej že ugotovili, da tudi z razprodajo vseh tovarov LIK Savinja Celje in zalog ni moč iztržiti dolgov. Obveznosti in dolgovi pa so vsakim dnem za nekaj novih milijonov večji...

nja,« meni inženir Jože Mastnak. »To je klopota našim naporom in prizadevnosti delavcev. Vsak, ki dela in živi v lesarstvu, ve, da traja dve, tri leta, da se proizvodni program potrdi na trgu, naši zadnji programi so dokazali svojo upravičenost že v enem letu; torej je treba vztrajati, žalsko združeno delo pa je že ničlikokrat dokazalo, da je sposobno pomagati. Mi potrebujemo manjšo finančno pomoč, ne pa prisilne uprave.«

Toda tudi v žalski občini imajo težave. Že nekaj časa

se opoteka SIP Šempeter, ranljivi pa so tudi v tekstilu, zato je razumljiv, seveda pa še ne upravičljiv predlog, da bi s prisilno upravo tozda Pohoštvo v Šempetru bremenili prenesli iz občine. Žal bi morebitni bankrot tudi to možnost pokopal. Toda o tem bodo odločali delegati v zboru združenega dela skupščine občine Žalec na prihodnji seji. Dotlej ostaja pridnim delavcem v tozdu Pohoštvo Šempeter še upanje.

Janez Sever



Ravenski železarji na posvetu predstavili izvirno nagrajevanje

PREDSTAVITEV ZA PRODAJO

Na neustrezna merila za nagrajevanje po delu je bilo doslej veliko pripomb. Krievično bi bilo, če bi rekli, da sindikati niso pomagali iskati ustreznih meril, toda dejstvo je, da zdaj ni važno, kaj delaš, temveč predvsem kje, in ni niti pomembno, ali je delovna organizacija uspešna ali posluje z rdečimi številkami. Ne preseneča niti to, da v marsikateri organizaciji, ki ima zgubo, izplačujejo višje plače kot v uspešni in izvozno naravnani delovni organizaciji.

Ker se v Jugoslaviji še nihče ni dokopal do meril za nagrajevanje dela po uspešnosti poslovanja, so se trdega in naporenega strokovnega dela lotili v ravenski železarni, kje imajo močno službo za nagrajevanje. Menda je najbolje organizirana v Sloveniji. Ravenčani so naposled našli merila, ki delavce spodbujajo k boljšemu

delu, dodatnemu izobraževanju, inovacijskemu razmišljanju – vse to pa so preračunali v dinarje, ki jih delavci lahko dobijo v plačilni kuverti.

Nagrajevanje železarjev je prišlo na ušesa odgovornih v mnogih slovenskih podjetjih pa tudi zunaj republike. V zadnjem času so telefoni v tamkajšnji službi za nagrajevanje nenehno zvonili. Da bi se temu izognili, so se z republiškim svetom Zveze sindikatov Slovenije dogovorili za dvodnevni seminar na Ravnah, na katerem so temeljito predstavili nagrajevanje in ga ponudili tudi drugim.

Ob koncu minulega tedna se je seminarja na Koroskem udeležilo več kot 130 predstavnikov slovenskega in jugoslovnskega združene dela. Strokovni delavci ravenske železarne (ob pomoči sozda slovenskih žele-

zarn) pa so analitično razgrnili sodobno nagrajevanje po delu in uspešnost poslovanja, ki vsekakor zasluži posebno pozornost.

– Snovanje novega sistema ni bilo lahko, pravijo železarji, preučili so merila v mnogih delih gospodarstva, za večino slabosti iz družbenih dogovorov pa so našli izvirne rešitve, ki so predvsem motivacijske narave in gmotno ovrednotene. Že poatek, da je normalni povprečni osební dohodek v ravnem sistemu za desetino višji od povprečnega slovenskega osebnega dohodka, kaže, da nameravajo železarji plačevati delo bolje od drugih. Tudi za izobraževanje lahko delavec prejme »del pogače za plače,« če se izobražuje in »hlasta« za novimi znanji, kar je temelj našega razvoja. Tudi plačevanje minulega dela preseneča z novostjo: pripada namreč

tudi upokojujencem, znesek pa je odvisen od tega, koliko časa so delali v delovni organizaciji. Takšna presenečenja pa pri železarjih kar mrholijo in lahko pričakujemo, da se bodo mnogi zgledovali po njihovih »pogrnacijah«.

Drugi dan posveta so govorili tudi gostje: najprej je Brane Mišič, član predsedstva RS ZSS, predstavil udeležencem družbene usmeritve nagrajevanja v prihodnjem letu. Imel je težko nalogo, saj republiška in zvezna resolucija komaj nastajata. Odločno je zahteval, da bo treba delavce, ki bolje poslujejo od povprečnejših, tudi bolje nagrajevati oziroma plačevati. Sleherni kolektiv pa bi se moral v panogi primerjati z boljšimi od sebe in na takšne primerjave opreti svojo nagrajevalno politiko. Predstavniki Kolinke so predstavili nagra-

jevanje delavcev, ki vzdržujejo stroje. Po novem so lahko povečali obratovalni čas strojev. Zdaj delavke, kadar se stroj ustavi, ne iščejo vzdrževalcev po skritih kotih. Zanimivo je bilo tudi obračunavanje minulega dela v Slovinu, delovni organizaciji, ki ima obrate po vsej Jugoslaviji. Del osebnega dohodka iz tega naslova pa dobijo tudi delavci, ki so dalj časa odsotni z dela (bolezen, študijski dopust itd.).

Ravenski posvet se je končal zelo praktično: skupina delavcev je namreč odgovorila na vsa vprašanja, ki so jih zapisali na posebne vprašalnike. Vprašanj je bilo veliko, železarji pa so odkrito odgovorili vsem, tudi udeležencu, ki je prošil za izvod akta za ocenjevanje uspešnosti poslovanja. Komplet vseh aktov stane milijon dinarjev in ga lahko vsakdo kupi. Znanje je namreč treba tudi pri nas plačati in odločitev železarjev, da zastoj res ne bodo ponujali ničesar, kar so s trdim in strokovnim delom pridobili, je popolnoma upravičena.

Srečko Logar

Klici na pomoč in pozivi k solidarnosti

ČE BANKROTIRATA DVE REPUBLIKI IN ENA POKRAJINA

Politična moč namesto gospodarske pameti, vpliv birokracije namesto besede delavcev, življenje na kredo namesto od dela, neodgovornost tako za najetje posojila kot za njegovo porabo, razkošna procelja namesto zdrave vsebine... Se bi lahko naštevali vzroke, ki so našo državo pripeljali tja, kjer pač je. Počiti je seveda moralo po pregovoru normalno pri najšibkejših členih. Gospodarstva in banke Črne gore, Makedonije in Kosova so na psu. Vsem je jasno, da jim je treba pomagati na konja, sicer bomo potonili vsi. Toda težava je v tem, da bomo potonili tudi v primeru, če bomo pomagali – tako kot smo doslej. Če bodo denar, ki ga nihče več nima na pretek, rabili še naprej nestrokovno in samovoljno, lahko takoj zapremo štacuno. Vsaj približno podoba razmišljanj delov države, ki so prvi proglasili svoj stečaj, so skušali prikazati dopisniki Borbe.

Sokrivda razvitih

Če strnemo denarni infarkt Črne gore, so ga povzročile preštevile zgrešene naložbe:

Medijapan v Ivgradu, Lingoplast v Plavu, Opekar na v Spužu in še nekaj manjših objektov je požrla ogromno denarja, sadu pa ne dajejo. Namesto tega le kopičijo nove in nove izgube. Tudi Celulozo v Ivgradu bi morali po vsakem računu že zdavnaj zapreti.

Za povrh je moč v tej republiki najti vrsto podvojenih zmogljivosti. V gospodarstvu, ki več jemlje kot daje, pa je seveda težko ustreči vsem željam – vsak hoče svojo bolnišnico, svoj šolskih center, svojo banko, fakulteto...

Zdaj naj bi uveljavili geslo o opiranju na lastne moči.

Res bi lahko našli kar velike rezerve, saj je večizmenško delo izjema, izkoristek delovnega časa polovičen, bolniške so številne, zmogljivosti neizkoriščene – v luki Bar, denimo, kar 60 odstotkov. Očiten je odpor do izvoza in tudi turizma ne znajo potegniti deviz.

Omenili smo že prevelike zahteve glede na sposobnost gospodarstva. V Črni gori ugotavljajo, da vsak delavec v proizvodnji dela zase in še za pet ljudi zunaj proizvodnega procesa. Že tako pičla sredstva načenjajo lokalizmi in podobni pojavi, ki preprečujejo združevanje.

Menijo pa, da tudi obračun z vsemi subjektivnimi vzroki propada, ne bo zalegel, če ne bo razumevanja v drugih, razvitejših delih države.

Ti so namreč »sokrivi«. Inflacija in politika, da se primanjkljaj akumulacije nadoknadi s tujimi posojili, sta Črno goro pripeljali na stopnjo zadolženosti, ki je dvainpolkrat večja od jugoslovanskega povprečja. Letne obveznosti požrejo 36 odstotkov družbenega proizvoda, anuitete pa presegajo skupno amortizacijo in akumulacijo. Ogromno breme so seveda tečajne razlike, obratnih sredstev ni in za likvidnost bi potrebovali posebno posojilo.

Na koncu leta pričakujejo Črnogorci 3.000 milijard dinarjev izgub. Gospodarstvo, ki ga sestavlja v glavnem finančni surovinski energetski sektor, njegov razvoj pa je zasnovan na tujih posojilih, bremen samo ne bo zmoglo – kljub številnim programom, ki jih zdaj sprejemajo v posameznih organizacijah in na ravni republike.

V ozkih krogih zasnovan polom

Tudi Makedoniji nič bolje ne kaže. Zaradi »splošnih jugoslovanskih vzrokov« in zaradi lastnega ekonomskega voluntarizma ne more odplačevati dolgov, ne more utrditi ne gospodarstva ne bank.

Prave raziskave o tej kaši še ni, je pa dosti političnih ocen. Saj jih poznamo – dohodek, odtujen delavcem, ni dosegel pogoltnih ambicij. Poskusili so z dodatno akumulacijo iz domačih in tujih posojil in na »državni« način grajene tovarne in elektrarne so pridelovale le izgube.

Tako je, če namesto gospodarskih meril in samostojnih poslovnih odločitev bank prevlada politična volja. Niso samo Fenija stuhtali v najožjem partijsko državnem vodstvu republike. Tako so odločali tudi o vseh drugih naložbah, na različnih ravneh seveda. Toda vselej v ozkem krogu.

Tu izvira nesmotrnost, ki je nobeno gospodarstvo ne bo zmoglo. Celo setev in žetev so vodile politične kampanje in zdaj je cel zaokrožen ideal nacionalnega kmetijstva pred zlomom. Podobno je z elektrogospodarstvom, saj dela le polovica elektrarn in še te občasno – zaradi čezmernih izgub. Za novo elektrarno TE Bitolj 3, ki jo šele gradijo in bo stala več kot milijardo dolarjev (dvakrat več kot Fenija!), že načrtujejo večje izgube, kot jih ima TE Negotino. Če povemo, da Negotino zaradi izgub v glavnem stoji, smo menda povedali dovolj.

Je že tako, če gradiš »nacionalno ekonomijo«, če hoče vsak imeti vse, ne glede na ceno. Edino merilo je to, kdo in koliko politične moči ima. To moč so med seboj merili tudi po tem, kdo bo imel najbolj razkošen zdravstveni specialistični oddelek. Zdaj

ih imajo tudi v najmlajših občinah, vrhunske zdravstvene ustanove v republiki pa kopičijo posteljo na posteljo v skoraj porušenih stavbah.

Edino, kar v takšnih razmerah lahko zraste, je birokratska politična moč posameznikov in skupin – in izgube kajpada. Res zdaj dežujejo najostrejši partijske kritike, toda s tem bo težko na hitro premakniti povsem zavoženo ekonomijo. Celo plemenite akcije, kot je posojilo za nezaposlene, na koncu krepijo le birokratsko moč v zaprtih okoljih. Stroški vodenja posojila bodo požrli 7 milijard dinarjev in delitev delovnih mest bo

spet manipulacija z ljudmi – čeprav se vsa akcija opira na njihov denar.

Komunisti se zdaj na vse kriplje borijo za tržne zakonitosti in proti monopolom, birokratski moči in neodgovornosti. Menijo pa, da je ta boj obsojen na neuspeh – brez podpore širše družbene skupnosti. Pretijo, da bodo nepremagane težave Makedonije brž težave vse države.

V zanki dolgov

Kosovo le potrjuje, da križa najprej podre najslabšega. Že tako najmanj razvito gospodarstvo pokrajine Kosovo je zdaj zabredlo tako globoko, da naravnost vpije po pomoči in solidarnosti širše družbene skupnosti. Saj niti enostavne reprodukcije samo ne zmore več. Najtesnejša zanka okoli njegovega vratu je prezadolženost v tujini. Lani je znašala le skupaj z obrestmi 1,2 milijarde dolarjev, od tega do konvertibilnega področja 985 milijonov dolarjev. Letos bo treba vrniti 202 milijona dolarjev in prihodnje leto 173 milijonov.

Kdo naj to vrača? Šibko, neakumulativno gospodarstvo Kosova, ki za povrh še

izvozno naravnano ni, gotovo ne!

Največ tujega posojila je požrla energetika pa Trepčine metalurške zmogljivosti, Feronikel in agrokompleks. Precej je šlo tudi za ceste, vodovode, železnice, hidro-sisteme. Kaj od vsega tega bi lahko izvažali in tako sami vračali dolgov, o tem menda ni nihče razmišljal.

Zato se Jovan Bogičević, predsednik kosovskega izvršnega sveta, seveda boji realnih ekonomskih kategorij – ob vsej zavesti o njihovi nujnosti. Če bi jih namreč uvedli na hitro, bi za 2,6 odstotka čez jugoslovansko povprečje zadolženo Kosovo še hitreje zdrknilo navzdol. Če bi izpolnilo dolžniške obveznosti, bi šlo v stečaj 17 odstotkov organizacij združenega dela, v katerih je kar polovica vseh zaposlenih te pokrajine.

Seveda je vprašanje, zakaj so šla posojila v drage naložbe, ki dajejo malo delovnih mest in malo izvoza ter izkupička nasploh. Že res, da ima velik del kosovskih izdelkov slab položaj v primerni delitvi in jih tepe dispariteta cen, res so kosov-

ske termoelektrarne dolgo stale zaradi ugodne hidrologije, Feronikel kopiči zaloge, medtem ko te stvari veselo uvažamo. Tudi sredstva iz sklada federacije pritekaajo z zamudami, predvsem delež iz združevanja. Ta sredstva pa pomenijo kar tri četrtine sredstev za razvoj. Kaj skoraj letne zamude ob naši inflaciji pomenijo, je vsem jasno.

Torej vrsta resnično objektivnih težav – ki pa imajo spet subjektivne vzroke. Že objektivnost bi še tak strokovnjak težko izluščil, saj vemo, kako zamotan je naš gospodarski klobčič. Se težje bo s subjektivnostjo. Kdo bo ocenil, zakaj vrsta družbenih načrtov zaostaja za 5 do 6 odstotkov, koliko se izgubi zaradi nedela, malomarnosti, nediscipline pa koliko družbenega imetja je kdo in kam oddvojil ali najbližje, nesmotrno porabil.

No, odgovorni na Kosovu trdijo, da glede skupnega razvoja in jugoslovanskih prednosti ni bilo zgrešene razvojne politike. Zgrešena da je le po učinkih, ki daje: premalo dohodka in vse večja armada nezaposlenih.

Pripravi C. B.

Zaposlovanje v prihodnjem letu

ŠE NAPREJ BOLJ ROKE KOT ZNANJE

December je ponavadi čas, ko v različnih okoljih ocenjujejo rezultate, dosežene v starem letu, hkrati pa snujejo načrte za novo leto. Tako so v zvezi skupnosti za zaposlovanje v Ljubljani ocenili, naj bi število zaposlenih ob 1,6-odstotni rasti doseglo v letu, ki se izteka, povprečno 845.000 delavcev. Od tega jih je 827.000 zaposlenih v združenem delu.

To pomeni, da bo tudi letos z resolucijo predvidena rast zaposlenosti v Sloveniji presežena za kakšnih 0,6 odstotka. Z resolucijo so namreč načrtovali enoodstotno rast zaposlenosti, medtem ko so organizacije združenega dela v načrtih zaposlovanja predvidele celo 3,3-odstotno stopnjo rasti.

Tolikšna rast zaposlovanja pa ima tudi svojo Ahilovo peto. V industriji denimo – podobno kot v minulih letih – je delež zaposlenih v povečani fizični proizvodnji več kot dve tretjini, sama delovna storilnost pa slaba tretjina. Tako smo torej še naprej priča ekstenzivnemu zaposlovanju, saj družbeni proizvod povečujemo na rovaš večjega števila zaposlenih – ali drugače rečeno – z zaposlovanjem rok, ne pa znanja.

Kot malce bolj svetlo točko pa pri vsem tem omenjajo podatke, da so organizacije združenega dela v primerjavi z lanskim letom letos povpraševanje po delavcih z najnižjo izobrazbo zmanjšale za 2,1 odstotka, (od 39,6

odstotka v lanskem na 37,5 odstotka v letošnjem letu), povečale pa povpraševanje po višje usposobljenih delavcih.

Več v zdravstvu in socialnem varstvu

Nekoliko hitrejša od rasti zaposlovanja v gospodarstvu je bila letos rast zaposlovanja v negospodarskih dejavnostih. Do tega je prišlo predvsem zaradi naraščanja števila zaposlenih strokovnih delavcev v zdravstvu in socialnem skrbstvu. Prav tako se je v tem letu začela obnova organizacij za izobraževanje in usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Ta obnova se bo po napovedih nadaljevala tudi v prihodnjem letu in torej vplivala na proces zaposlovanja.

Ob tej čezmerni rasti zaposlovanja pa se hkrati ponovno povečuje število delavcev, ki bi jih glede na rast obsega fizične proizvodnje lahko šteli med ekonomske

presežke. Do tega prihaja predvsem v barvni in črni metalurgiji, v kovinski industriji, v strojegradnji pa v predelovalni, kemični in usnjarski industriji.

Glede na to, da bo prihajalo do intenzivnega upokojevanja, pa izvedenci iz zveze skupnosti za zaposlovanje v Ljubljani pričakujejo da bo tako izpraznjena delovna mesta zapolnila šolska generacija pa tudi delavci, ki so del stalnega pritoka delovne sile (5000) iz drugih republik. Za prihodnje leto ocenjujejo, da se bo ob 1,4-odstotni rasti zaposlenosti in nadomestitvi naravnega odliva iz zaposlitve (upokojitve, smrti) lahko v letu 1987 na novo zaposlilo približno 30.000 delavcev.

V okviru predvidenih potreb po strokovno usposobljenih kadrih od tretje stopnje (to so kvalificirani delavci) do sedme, to je visoke stopnje izobrazbe, pa naj bi organizacije združenega dela pokrile najmanj dve tretjini potreb po takšnih kadrih, to je približno 15.000 pripravnih mest.

Glede na pričakovani priliv iz šol in glede na ocenjene kadrovske potrebe je pričakovati večji primanjkljaj delavcev od druge do četrte stopnje izobrazbe in tistih s sedmo stopnjo strokovne izobrazbe. Povpraševanje

po teh delavcih bo močno presešlo priliv iz šol. Presežek delavcev pa bo značilen za nekatere poklice na prvi, četrti in šesti stopnji zahtevnosti dela.

Rahlo znižanje brezposelnosti

Kljub preusposabljanju in dodatnemu usposabljanju dela presežka delavcev z območja Slovenije in tistih pet tisoč iz drugih območij Jugoslavije pa napovedujejo za prihodnje leto rahlo zniževanje brezposelnosti, ki je že nekaj let na približno enaki ravni. Po oceni je ta hip v Sloveniji kakih 14.500 brezposelnih, v prihodnjem letu pa naj bi jih bilo 14.000, in to predvsem zaradi povpraševanja po delavcih določenih poklicev.

Leto 1987 bo drugo leto uresničevanja novega srednjeročnega načrta. Zanj je značilno, da predvideva uresničitev več strateških ciljev, ki so obenem tudi zelo zahtevni. Mednje štejemo denimo hitrejšo in stabilnejšo gospodarsko rast, pospešeno tehnološko posodabljanje in podobno. Vse to pa naj bi potekalo v razmerah zoženih finančnih možnosti, zato stopa ospredja potreba po spodbujanju bolj kakovostnih dejavnikov razvoja.

To pa hkrati pomeni, da bi moral biti prispevek delovne storilnosti k rasti družbenega proizvoda bistveno večji. Hitreje bi se morala izboljševati tudi izobrazbena sestava zaposlenih. Tako bi se delež strokovnih kadrov moral od 62 odstotkov v letu 1985 dvigniti na 67 odstotkov. V tem okviru pa bi se moral delež zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo povzpeli od 11 na dobrih 13 odstotkov.

Hitrejša izboljševanje izobrazbene sestave v naslednjih letih pa bo po drugi strani v dobršni meri odvisno od pravočasnih ukrepov za povečano izobraževanje odraslih oziroma že zaposlenih, in sicer v vseh oblikah in na vseh stopnjah. Kajti, kot pravi modrost, znanje, ki se vsak dan ne dopolnjuje, se vsak dan zmanjšuje. In posledice pri tem čuti vse gospodarstvo.

Marija Frančeskin

Ocena usklajenosti med pričakovanim prilivom iz šol in ocenjenimi kadrovskimi potrebami v Sloveniji v letu 1987:

Stopnja strok. iz.	Ocena brezposelnosti dec. 1986	Ocena priliva iz šol	Ocena kadr. potreb	Ocena potreb po priprav.
I.	7.200	6.800	3.900	—
II.	900	1.600	3.300	—
III.	200	400	1.200	700
IV.	2.300	7.500	9.800	6.700
V.	3.000	6.600	5.300	4.300
VI.	600	2.900	2.400	1.300
VII.	300	2.400	3.900	1.900
Skupaj	14.500	28.200	29.800	14.900

Kako zdomcem olajšati vrnitev

NAJVEČ GLASOV ZA DROBNO GOSPODARSTVO

Redkokdaj je bilo med našimi državljani, ki delajo v ZR Nemčiji, toliko zanimanja za dogajanja doma kot v pogovoru z našimi predstavniki v zadnjem času. To je bilo videti tudi na nedavnem pogovoru v Mannheimu z **Marjanom Orožnom**, ki je slišal marsikatero grenko pripombo, bodisi zaradi neobveščenosti ali zaradi zaskrbljenosti. Očitno je potreben s temi ljudmi bolj neposreden in bolj odgovoren stik, kot smo ga gojili doslej.

Delavci so prepričani, da jih nihče v državi ne zastopa niti v družbenopolitičnih organizacijah niti v skupščinah ali drugod, kjer se odloča ali kjer sprejemajo predpise, pomembne za njihovo usodo.

Dr. Milenko Bojanić, predsednik zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ in šef jugoslovanske parlamentarne delegacije, ki je nedavno obiskala ZR Nemčijo, je povedal, da se je v zadnjih desetih letih z dela v ZR Nemčiji vrnilo več kot 300.000 Jugoslovancev, v zadnjih nekaj letih pa se jih vrne povprečno več kot 20.000 na leto. Po trenutnih nemških podatkih jih je bilo pri njih v prvi polovici letošnjega leta 592.000; od tega 240.000 zaposlenih. Jugoslovancev je od vseh tujcev 13,6 odstotka (največ za Turki).

Delo jugoslovanskih državljanov povsod cenijo, kar so dokazali pogovori v raznih krajih v ZR Nemčiji. Težav pa je veliko, tudi za de-

lavce, ki so se že vrnili, zlasti pa za tiste, ki se šele nameravajo vrniti.

Kaže, da bodo po zadnjih pogovorih v Nemčiji pogoji za tiste, ki odhajajo ugodnejši. Jugoslovanska stran meni, da se mora na vsak način povečati znesek 2,5 milijona DM, ki je namenjen kot pomoč ZR Nemčiji pri vračanju naših delavcev, in da je treba ta denar vložiti tudi v projekte našega »drobnega«

gospodarstva, ne glede na to, ali je družbeno ali zahtevno.

ZIS je januarja 1986 dosegel sporazum s skladom Evropske gospodarske skupnosti za dodelitev novih posojil z odpiranje delovnih mest za povratnike. Predvidenih je 34 milijonov dolarjev za kreditiranje kakih 50 projektov na manj razvitih območjih v naši državi in v krajih, iz katerih se

izseljuje največ ljudi. Predpise v tem smislu je sprejela tudi naša država.

Za naše ljudi ni pomembno, ali se bodo zaposlili izključno v zasebnem sektorju ali ne, zahtevajo pa, da bi se zaposlili v dejavnostih, za katere so si pridobili znanje in izkušnje ter delovne navade, torej v »drobnem« gospodarstvu.

Tudi naše delavce v ZRN, ki se pripravljajo na skorajš-

njo vrnitev (okrog 30% ali 100.000), ter okrog 230.000 tistih, ki že čakajo na nemško pokojnino, najbolj zanima, kako se bomo rešili iz krize. Malokdo od teh bo hotel ostati v Nemčiji, čeprav so si nekateri tam sezidali hiše in imajo tudi druge nepremičnine. Vsi iz druge in tretje generacije pa bodo postali izseljenci.

Naši ekonomski (začasni?) izseljenci so varčni. Vrednost hiš, ki so jih sezidali – okrog 15.000 – ocenjujejo Nemci na več kot tri milijarde mark. Najpogosteje pa so ti ljudje zidali doma hiše in vikende. Precej so vložili tudi v svoje firme v ZRN, največkrat v kavarne in restavracije (nad 10.000 kavarn in drugih lokalov z drago opremo).

Na hranilnih knjižicah imajo – po podatkih »Deutsche Bank« – več kot 10

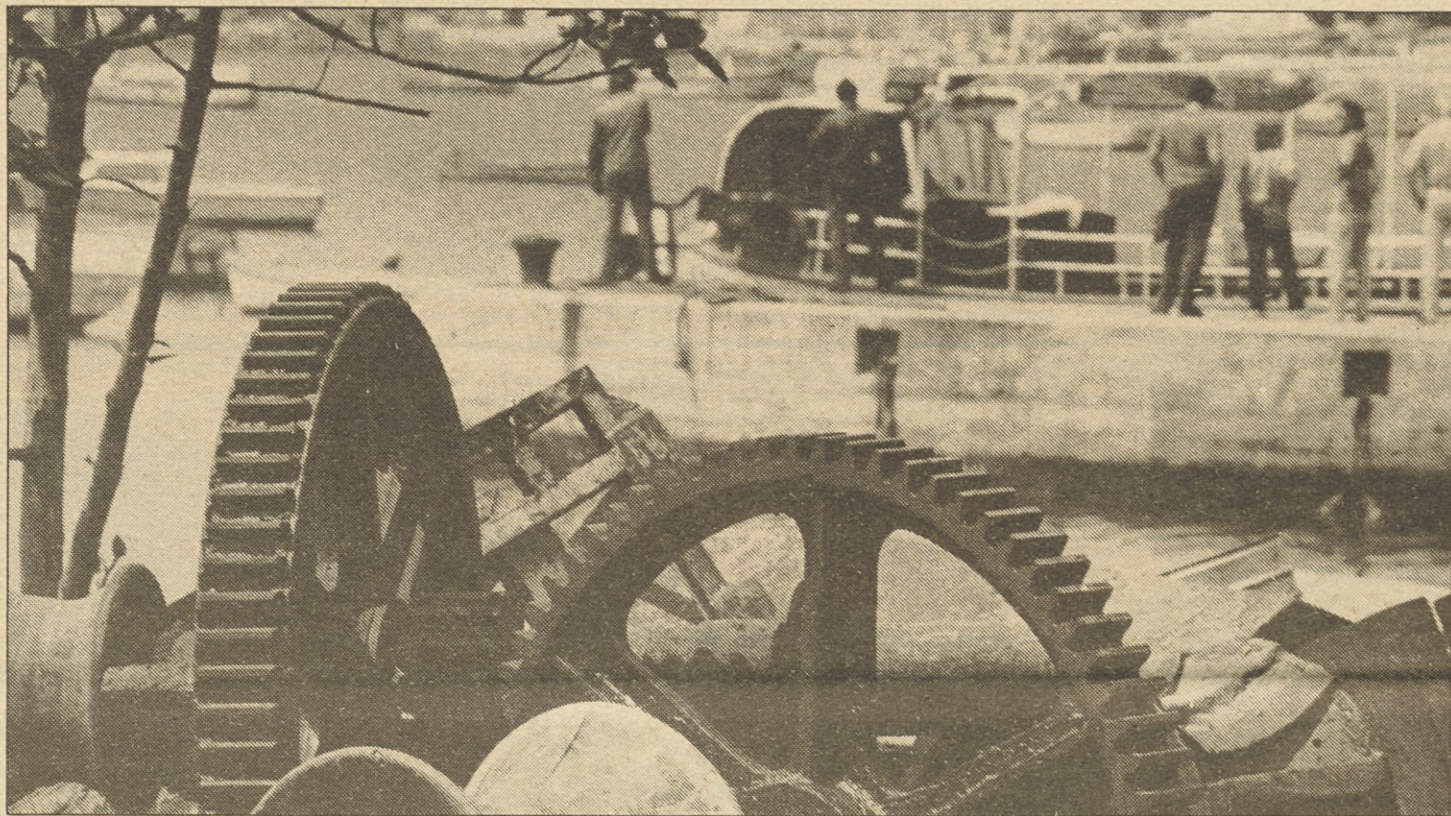
milijard mark, ocenjujejo pa, da so vsaj toliko vložili ali odnesli v Jugoslavijo. Zaradi pogostih sprememb predpisov pri nas pa imajo občutek, da varčevanje v naših bankah postaja tvegano. Kljub temu so se hranilne vloge v naših bankah ustalile pri 380 milijonov mark na leto.

Poznavalci naših razmer se pritožujejo, da naše banke nimajo domišljije. Poleg klasičnega varčevanja (97% vseh sredstev, ki jih zberejo varčevalci) si ne znajo izsiliti nič drugega. V Nemčiji, kjer je to drugače, sestavlja klasično varčevanje samo 15 odstotkov sredstev.

Predstavniki naših delavcev navajajo neštete težave, ki jih imajo pri poskusih zaposlovanja doma – od zavlačevanja za izdajanje številnih dovoljenj in težav s carinskimi organi do osebnega odnosa do njih. Počutijo se, kot da niso dobrodošli, čeprav so v pogovorih ugotovili, da nihče med njimi ne zahteva nobenih privilegijev, izjemnih postopkov pri reševanju njihovih osebnih potreb ipd. Zeliyo normalno pot, točne roke, brez postavljanja pogojev in zapletenih postopkov. Res pa je, da so pri nas, zlasti v občinah in KS, še vedno potrebni izredni naporji za premagovanje teh »drobnih« ovir.

Pripravljenost, da bo družba pričakala skorajšnje upokojece (okrog 100.000), pa tudi druge povratnike, bi morali pokazati že v božičnih in novoletnih stikih z našimi uradnimi in drugimi odgovornimi ljudmi. Ti povratniki so nam pripravljeni pomagati v težavah, toda njihovih zavirljivih prihrankov ni mogoče ločevati od njih samih, njihovega truda, izkušenj, kvalifikacij. Te prihranke so zaslužili z veliko bolj trdim delom, kot smo ga vajeni v domovini.

Vinko Blatnik



Slika: Igor Modic

O posvetovanju ekonomistov v Opatiji

BREZ ALTERNATIVNE RESOLUCIJE

Direktor Zavoda za plan dr. **Žarko Papić** je na letošnjem vsakoletnem posvetovanju jugoslovanskih ekonomistov v Opatiji razpravljalce pozval, naj sami izdelajo resolucijo za leto 1987 in jo zagovarjajo v zvezni skupščini. Njegova ponudba je ekonomiste najprej presenetila, vendar so se razpravljalci na izziv odzvali in v tridnevni razpravi o osnutku resolucije močno udrihali po njej in predlagali, v katerih točkah bi kazalo spremeniti njene cilje. Precej predstavnikov sedme sile je tretji dan posveta vztrajalo med razpravljalci samo zato, ker so želeli dobiti v roke morebitno alternativno resolucijo 1987 še »vročo«, da bi jo tako posredovali uredništvom in jugoslovanski javnosti. Toda novinarji so bili na koncu razočarani, saj so namesto alternativne resolucije »dobili v roke« sklepno besedo predsednika Zveze ekonomistov Jugoslavije Pavleta Bogatića, ki je na kratko povzel vsebino razprav.

Zdrava človeška radovednost nas sili k razmišljanju, zakaj se ekonomisti niso odzvali izzivu, ampak so se zadovoljili le s hudo kritiko predložene resolucije in na trenutke akademsko razpravo o jugoslovanskih gospodarskih gibanjih in perspektivah našega razvoja. So se morda bali, da bo deležna politične in strokovne kritike tudi alternativna resolucija? Se zahtevne naloge res niso lotili zato, ker za pisanje nove resolucije menda ni bilo dovolj časa? Ali pa so morda mislili, da resolucije ne potrebujemo samo za prihodnje leto, ampak tudi za vse srednjeročno obdobje?

Na ta in številna druga vprašanja verjetno ne bomo nikoli dobili celovitih odgovorov. Gospodarske razmere v Jugoslaviji so namreč tako resne, da se iskanje krivca za najhujšo razvojno krizo po drugi svetovni vojni nadaljuje kljub uradni »jezi« različnih forumov ali funkcionalarjev, češ, nehamo se ozirati v preteklost in glejmo v prihodnost. Kljub takšnim apelom pa politika vztrajno potiska na zatožno klop ekonomsko znanost, češ da je sokriva za naše gospodarske tegobe, ta pa se pač brani, kakor ve in zna, in odgovarja, naj znane razvojne napake (brezglavo zadolževanje v

tujini ob koncu sedemdesetih let, deficitarno financiranje državnih izdatkov, tiskanje denarja brez gmočnega kritja, precenjen tečaj dinarja, dajanje posojil v obliki daryl, itd.) prizna tisti, ki jih je zagrešil, torej politika (ideologija) in tekoča ekonomska politika.

Resolucija spominja na loto

Tudi letošnji osnutek resolucije naj bi bil po mnenju ekonomistov zgovoren dokaz, da uradna politika še vedno vztraja pri zasnovi tako imenovane dogovorne ekonomije, ki je na vsej črti doživela prepričljiv poraz in s katero na svetovnem trgu že nekaj časa nimamo kaj iskati. Večina razpravljalcev je v tej zvezi poudarjala, da je osnutek resolucije za prihodnje leto povsem nestvaren in da spominja na loto. Precej Jugoslovancev je namreč nagnjenih k temu, da bi se radi z malo truda dokopali do veliko denarja in bogastva, ki bi jim omogočala lagodno življenje. S takšno politično miselnostjo pa se seveda jugoslovanskega gospodarstva ne bo dalo ozdraviti.

Izvozne cene padajo

Argumentov za oceno, da našega izvoza prihodnje leto ne bomo uspeli povečati za pet odstotkov, je bilo slišati v Opatiji več kot dovolj. Jugoslovanski konvertibilni izvoz (ta je – vsaj deklarativno – najpomembnejši) je opešal že letos, ko so mednarodne gospodarske razmere ugodnejše kot bodo prihodnje leto, gospodarstvo ni sposobno uveljaviti enotnega delovanja deviznega sistema, zaradi padanja izvoznih cen na konvertibilnem trgu pa se le-to vse bolj zapira vase. Naš delež v svetovni trgovini se zmanjšuje, jugoslovanska podjetja pa izvoza – razumljivo – ne razumejo kot sveto patriotsko dejanje, ki nas bo rešilo hude krize. Izvoz mora biti za podjetja dohodkovno zanimiv, očitno pa za naša podjetja ne bo vabljev, dokler bomo vztrajali pri delitvi na izvozno in uvozno gospodarstvo, ki je sad razmišljanja dogovorne (administrativne) ekonomije. Ekonomisti pa so v tej zvezi že ničkolikokrat predlagali, da je treba precenjeni klirinški dolar do košarice konvertibilnih valut devalvirati. Ker se to ni zgodilo, naš skupni izvoz zaostaja in tako že peto leto zapored z velikimi težavami zaslužimo z izvozom okoli deset milijard dolarjev. To pa je premalo, da bi lahko redno odplačevali dolge v tujini in da bi nam ostalo dovolj konvertibilnih deviz za družbenogospodarski razvoj.

Kako ukrotiti inflacijo, je bilo vprašanje, ki so mu eko-

nomisti namenili poleg izvoza največ pozornosti. Ugotavljali so, da je jugoslovanska inflacija desetkrat večja od povprečja svetovne in tridesetkrat večja od povprečne inflacije v razvitih državah. Mesečna rast cen (6,3 odstotka) je med najvišjimi na svetu, hitrejša je le v nekaterih latinskoameriških državah. Brzdanje cen tako spada med prednostne naloge tekoče ekonomske politike, ki pa je na tem torišču povsem neuspešna. Kaj torej storiti, da ne bi imeli več najvišjo inflacijo v Evropi? Predlogov v razpravah je bilo zelo veliko: nehamo deliti fiktivni dohodek, ustavimo deficitarno financiranje državnega proračuna, opustimo administrativno gospodarjenje, spodbudimo delovanje trga, izboljšajmo kakovost naših izdelkov, naredimo proizvodne dejavnike bolj gibljive... Poudarjeno je bilo, da 2,5 milijona

uradnikov strahovito pritiska na dohodek gospodarstva. Nekaj bi torej morali storiti, če hočemo preprečiti nadaljnjo skokovito rast inflacije.

Pametnih misli in strokovno utemeljenih predlogov, kaj spremeniti v našem ekonomskem sistemu in tekoči gospodarski politiki, v Opatiji res ni manjkalo. Vendar je pozorne poslušalce razprav motilo predvsem dvoje. Prvič, da so navzoči politiki ekonomiste zgolj poslušali (le prvi dan) in da v razpravah niso sodelovali, in drugič, da je na koncu razprav vendarle manjkala sinteza, ki bi bila znanstveno utemeljena in praktično ter politično uporabna. Vprašanje je torej, ali je osnovni smisel letnih srečanj ekonomistov resda le v razvijanju »Hyde park demokracije«, ki je za razliko od drugih razprav pač nekoliko bolj strokovno obarvana. *Emil Lah*

NOVO – NOVO – NOVO – NOVO – NOVO

VSEBINE IN OBLIKE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

1.600 din

Brošura je izšla v zbirki Knjižnica Sindikata pod št. 86.

Naročite jo na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43.

Ribištvo naj bi bilo primarna kmetijska dejavnost, v resnici pa ne uživa zavidanja vredne podpore

NOČEJO DRUGEGA KOT ENAKOPRAVNE MOŽNOSTI ZA DELO

Za utaplajoče izgubanje brez kakršne koli prihodnosti imamo sredstva, ribištvo pa se mora iz leta v leto zadovoljevati le z obljubami.

Ne glede na dokaj osiromašen standard delovnega človeka in lahko bi dejali že dolgoletno iskanje notranjih rezerv, imamo še vedno izrazito mačehovski odnos do svoje največje in obenem najbolj plodne njive, do Jadranskega morja. Ob tem, ko na veliko razglabljamo o krivičnem gospodarskem neravnovesju v svetu, ko se pehamo za sodelovanje v Eureki, razmišljamo o gradnji atomskih elektrarn, številnih novih industrijskih velikanih in s tem v zvezi o novih mednarodnih zadolžitvah, se skorajda ne zmenimo za neizmerno bogastvo pred pragom.

Ce je že pretirana ugotovitev, da bi lahko od vsega, kar je nekopičeno v našem morju, lahko živeli, pa je na dlani, da bi lahko z boljšo žetvijo živeli neprimerno bolje. Zares pestra in bogata je ponudba Jadrana. Ne ponuja nam le izjemnih količin najraznovrstnejše hrane, temveč še veliko drugega. Od kuhinjske soli do gradbenega materiala. Vendar ob tem, da postaja zdrava prehrana vse večje razkošje in da je zelo veliko ljudi podhranjenih, b' veljalo za zdaj razmišljati predvsem o tem, kako bolje izrabiti beljakovine, ki so v morju. Pa nima mo v mislih izključno tega, kar ponujajo naše skromno založene ribarnice. Ponudba morja je neprimerno bolj bogata.

Naj mimogrede omenimo za prehrano človeka izredno dragocene morske alge. Po mnenju strokovnjakov bi dajal en sam hektar gojenih alg kakih 100 ton suhe hrane na leto. Pridelek bi bil dvajsetkrat večji kot pri večini hranilnih rastlin. Pšenica daje na primer pri najboljših možnostih pet ton na hektar, medtem ko riž polovico toliko.

Pri nas smo glede izkoriščanja morskega bogastva še vedno bolj na začetku. Precej brez moči smo namreč celo pri klasičnem ribolovu. Zaradi nerazumevanja in izrazitega podcenjevanje te gospodarske dejavnosti imamo v glavnem precej skromno in obenem zastarelo ribiško ladjevje. Pot do nove ladje je namreč pri nas neskončno naporna in tudi na moč draga. Zato je riba malokdaj na slovenski in tudi jugoslovanski mizi. Ulov je namreč pičel, glede na povpraševanje več kot skromen. Posledica tega je, da smo po porabi rib na repu evropske lestvice in da moramo morske ribe uvažati. Ja, uvažati. Imamo sicer eno najbolj bogatih morij v Sredozemlju, toda nam, vsaj doslej, to ni bilo kdo ve koliko mar.

Vzroke za vse to moramo iskati, kot že rečeno, v odnosu družbe do te gospodarske dejavnosti, to je v težkem položaju tako morskega kot tudi sladkovodnega ribištva. V listinah je ribištvo zapisano kot primarna kmetijska

dejavnost, v resnici pa še zdaleč ne uživa podpore, ki je značilna, denimo, za živinorejo. Zato bi morali pogoje za gospodarjenje v ribištvu izenačiti s pogoji za delo v kmetijstvu. To je bil tudi glavni sklep, ki so ga sprejeli na seji izvršilnega odbora splošnega združenja kmetijstva, živilske industrije in prehrane Slovenije. Seja je bila pred dnevi v Kopru, osrednja točka dnevnega re-

kako drugače predelane, še bolj iskane. Doma in v tujini, kjer že danes drago plačujejo s trdno valuto prav vse plodove našega morja.

Skratka, v dobro nas vseh bi bilo, če ribištvo v prihodnje ne bi živelo več le od obljub. Potrebne naložbe za pridobitev kilograma ribjih beljakovin so namreč kar štirikrat manjše od potrebnih sredstev za pridelavo enake količine govejih belja-

Človeški organizem ne more brez živalskih beljakovin. Te beljakovine pa vse bolj postajajo razkošje. Dve tretjini jih dajejo človeku kopenske živali, tretjino pa ribe. Na svetu jih ulovijo približno 75 milijonov ton. Jugoslovanski delež pri tem je zelo skromen oziroma precej manjši, kot bi lahko bil. Letno potegnemo iz morja le okrog 60 tisoč ton rib.

Zaloge rib in lupinarjev v Sredozemlju cenijo na pol milijona ton. Jadran pa je poleg francoske obale najbogatejši, zato bi lahko v našem morju polovili letno nekajkrat toliko rib kot doslej, ne da bi ogrozili ravnovesja oziroma življenja v Jadranu.

Zaradi onesnaženosti morja biologi že dalj časa opozarjajo, da je vse manj najbolj zlahkanih belih rib. Turistično gospodarstvo pa kaže največ zanimanja prav za te specialitete. Zato ni naključje, da so se v portoroški Drogi že lotili projektov za gojenje brancinov, orad, cipljev... Začeli so takorekoč pri temeljih za gojenje teh iskanih rib: zagotavljanju zadostnih količin primerne hrane. Tako naj bi del opuščenih sečoveljskih solin spremenili v gojišče solinskih rakcev, ki bodo za hrano ribjemu zarodu. Poskusi v laboratorijih in na terenu so pokazali, da je moč že čez nekaj let pričakovati več deset ton dragocenega pridelka.

Slovenci pospravimo letno še vedno manj kot tri kilograme rib na prebivalca, kar pomeni, da smo še vedno zelo daleč od ciljev, po katerih naj bi pojedli vsaj pet kilogramov rib na leto. Pa tudi to ne bi bilo veliko v primerjavi s sosedi – veliko več kot pri nas jih pospravijo celo Avstrijci – da niti ne omenjamo Japoncev, ki jim morske ribe predstavljajo vsakdanji kruh.

da pa je bil položaj in razvoj morskega in sladkovodnega ribištva.

Ni malo stvari, ki govore o neenakopravnem položaju ribištva v primerjavi s preostalim kmetijstvom, čeprav predstavljajo ribe izjemno kakovostno proteinsko hrano. Razlika je, na primer, že pri cenah goriva. Ribiči plačujejo za liter goriva 95 dinarjev, kmetijstvo štiri dinarje manj, peki, na primer, pa le 76. Ob tem pa je znano, da je prav gorivo med največjimi izdatki pri ribolovu. Sicer pa naši ribiči uporabljajo tudi gorivo D 1. Liter te tekočine velja okroglih 158 dinarjev.

Eno z drugim bodo slovenski ribiči sklenili letošnje poslovno leto s precejšnjo izgubo. Največ zaradi obresti, ki jih morajo plačevati za posojila, porabljena za posodobitev in nakup novih ribiških ladij. Seveda se brez širše družbene pomoči in dolgoročnih sistemskih rešitev naše ribištvo ne bo skopalo iz težav. In prav tako kot drži, da posameznih utaplajočih zgubarjev ne gre iz leta v leto vleči na površje, velja ugotovitev, da v ribištvo moramo vlagati. Če ne zaradi današnjega pa gotovo zaradi jutrišnjega dne, ko bo hrane še manj, ko bo meso še neprimerno bolj drago in bodo ribe, sveže ali zamrznjene, v pločevinki ali

kovin. Zato bi seveda kazalo v čim krajšem času poiskati skupni jezik in omogočiti našemu ribištvu enakopravne možnosti za delo in pridobivanja dohodka, podobne, kot jih imajo druge kmetijske panoge.

Andrej Ulaga

Organiziranje brez dogem

DO SOZDA IN NAZAJ

Trsteniška »Prva petoletka« je deset delovnih organizacij združila v eno – da bi odpravila različne nepravilnosti v življenju in delu tega kolektiva s 14.500 zaposlenimi.

»Od letošnjega marca gledamo na sozde kot na dele celote, brez kakršnihkoli navijaških strasti. Prej, ko smo bili razbiti v deset posebnih delovnih organizacij, je bilo drugače!« nam je skušal pojasniti bistvo preobrazbe sozd »Prva petoletka« v Trsteniku Milovan Marić, visokokvalificirani mehanik in predsednik koordinacijskega odbora sindikata te velike industrijske organizacije.

Radmilo Popović, direktor delovne skupnosti skupnih služb in oddelka za pravne zadeve, propagando in obveščanje je bil eden izmed tvorcev nove organizacijske sheme. Povedal nam je, da bo treba še marsikaj postoriti, preden bo zamisel nove organizacije resnično zaživevala. Prejšnji koncept organizacije po zakonu o združenem delu je bil namreč obremenjen z nekaterimi dogmami. Ziro računi bodo usahnil še 31. decembra letos.

»Nismo se začeli ograjevati z bodečo žico kot nekatere druge organizacije. Res pa je, da nam je to grozilo, ker so se delitve in parcialna pojmovanja precej razbohotili«, pripoveduje Marić. Popović je bil konkreten: »Plan ni bil pravi plan, politika zalog je bila napačna, prav tako merila za delitev, nastopanje na trgu, stanovanjska politika... Namesto enotnega plana smo imeli seštevke planov osnovnih oziroma delovnih organizacij. Nekateri sploh niso razmišljali, ali posamezne dele zares potrebujemo, važno je bilo le, da smo z njimi izpolnili svoj plan. Jasno je torej da so bile nujne spremembe in večji pregled nad poslovanjem.«

Na stanovanja so čakali od tri do petnajst let

V Trsteniku seveda ni nihče dvomil v delavsko solidarnost. Ker pa so normativni akti uveljavili drugačno

prakso, se je to pravilo zamajalo:

»Eni so dobili ključ od stanovanja po treh letih, drugi pa so morali nanj čakati tudi petnajst let«, je pripomnil Dragoljub Gajić, predsednik konference ZK tozda »Alatne mašine« in član centralnega delavskega sveta, sicer visokokvalificirani kovinar-rezkalec.

Nič bolje ni bilo s poslovnim investiranjem. Nekatere delovne organizacije so lahko takoj zamenjale stroje, druge pa so prosjačile celo za rezervne dele.

Popović nam je pojasnjeval: »To s stanovanji je zelo slikovito. Nekatere delovne organizacije sploh niso imele nerešenih stanovanjskih vprašanj, imele pa so sredstva v skladih na posebnih žiro računih. V drugih pa so bili delavci brez stanovanj, skladi pa prazni.«

Zato velja poudariti določbo novega samoupravnega sporazuma, ki predvideva posebno evidentiranje vseh, pa tudi stanovanjskih sredstev. Izenačili so pogoje za pridobitev stanovanja ne glede na to, kje kdo dela. Podobno je tudi z drugimi oblikami družbenega standarda.

Dobro ohraniti, slabo spremeniti

Največje breme Petoletkine sedanosti in prihodnosti pa so bile seveda težave z usklajenim načrtovanjem, proizvodnjo in razvojem. Sogovorniki so nam navajali primere iz dela poslovodnega odbora, ki se je včasih spremenilo v maratonsko usklajevanje. Vsak direktor delovne organizacije je namreč trdno branil stališča, kakršne je zavzel njegov kolegij – ne glede na skupni interes.

Reorganizacija kajpak ni tekla gladko. Ni bilo lahko dregniti v koncept, ki je izviral iz zakona o združenem delu. Do prelomnice je prišlo na posebni tematski konferenci komunistov industrije, hidravlike in pnevmatike v Trsteniku aprila lani. Sozd so ukinili 31. marca letos.

»Z novo organizacijo nismo hoteli devalvirati dodajšnjega dela in uspeha, saj

je Petoletka v tem času vendarle doživela najbohotnejši razvoj. S spremenjeno organizacijo pa smo nujno morali rešiti nekatera vprašanja poslovne politike in samoupravnih odnosov«, je povedal Dušan Popović.

Niso mogli več mižati pred pojavi, ki so ogrožali enotnost kolektiva in razvrednotili ves mehanizem samoupravnega odločanja. Kar je bilo dobrega, so obdržali in se lotili le nujnih sprememb, da bi tako dosegli višjo stopnjo usklajenosti posameznih poslovnih in družbenoekonomskih funkcij in odnosov. Resnično skupnost torej.

Poenotenje meril za delitev

Svetislav Ivanović, VKV metalobrusilec, upa, da bo zdaj konec prebegov delavcev iz ene v drugo delovno organizacijo le zaradi lažjega zaslužka. To se je dogajalo predvsem zato, ker je sistem interne realizacije omogočal, da se nekaj fakturira in obračuna ne glede na to, kdaj bo realizirano v Petoletkinem končnem izdelku – in po kakšni ceni seveda.

»Iz tozda »Alatne mašine« so odhajali za boljšimi dohodki in nižjimi normami. Tozdu pa je primanjkovalo delavcev, čeprav naše izdelke potrebujejo vsi«, pravi Ivanović. »Težav ni povzročalo samo različno nagrajevanje, temveč tudi različna zaposlenost. Pnevmatika je delala po dvanajst ur, drugi pa niso imeli dela niti za osem ur. Nihče ni nikomur priskočil na pomoč, na koncu pa se je to maščevalo vsem«, pripoveduje Marić.

Vsaka od desetih delovnih organizacij je imela posebne strokovne službe za delitev, sicer nujnega poenotenja pa ni bilo mogoče doseči, ne da bi hkrati poenotili službo samo.

Kader naj bo delavec za strojem

Slabosti v delitvi dokazuje primer, da je inženir več zaslužil, če je napredoval v šefa, kot pa če je izumil nov stroj. Če je postal mojster poslovanja, je imel večjo startno osnovo, pa je vendarle zaslužil manj, pri administrativnih pa je bilo prav narobe.

Dopolnil je Dragan Crnoglavac, KV kovinostrugar in predsednik mladinske konference v hidravliki:

»Če delavca ni v službo, stroj stoji, v administraciji pa takšnega vpliva na dohodek ni občutiti. To smo pri novi organizaciji upoštevali. Zdaj je tudi pripadnost organizaciji večja. In ustvarjalnost je dobila veljavo. Zakaj ne bi bil dober delavec za strojem kader – zakaj ne bi dobil kadrovskih točk in kadrovskega stanovanja? On ima do tega pravico, tovarna pa interes.«

Veliko je še vprašanj, ki jih bo treba vgraditi v nove pravilnike. Pet novih strokovnih teles bo torej imelo veliko dela. Med drugim bodo poskusili znižati odstotek neproizvodnih delavcev in preprečiti širjenje administracije. Službe, ki jih bodo poenotili, bodo postale mnogo bolj učinkovite.

Stanimir Božanić



S sodobnejšim in močnejšim ribiškim ladjevjem bi lahko imeli Jugoslovani precej bolj obložene mize, ob tem pa bi ostalo še za izvoz. Povpraševanje po zdravi hrani iz morja je namreč na vseh celinah iz leta v leto večje.

S poti po Danski (3)

PO TELEVIZIJI IN RADIU NI REKLAM

Piše: Janez Kopač

Ves čas govorim le o danski sedanosti. Pošteno pa bi bilo, da napišem tudi kaj o preteklosti. Predniki sedanjih Dancev so vikingi. Ti so proti koncu prvega tisočletja prišli prav iz Danske in poselili severno Nemčijo, Skandinavijo, Bretanjo, Holandijo in prišli celo do Španije in Severne Amerike. Kot kraljevina je Danska kasneje obsegala del Švedske, severno Nemčijo in seveda območje sedanje Danske, pa še eskimsko Grenlandijo. V evropski tridesetletni vojni se je ozemlje Danske skrčilo samo na mesto København. Ravno takrat je Danski kraljeval neverjetni Christian IV., ki si zaslužil vsaj nekaj stavkov. V vsej zgodovini je bila Danska takrat najbolj revna. Edini dohodek je bila mitnina od ladij, ki so plule po ožini med Dansko in Švedsko, in je znašala dva srebrnika zaladjo. Christian IV. je sam pregledal vsak srebrnik in če je vseboval veliko srebra, ga je dal pretopiti. Iz tega srebra so kovali slabši denar, vendar enake vrednosti in številne srebrne predmete, ki so jih imeli potem za kreditno jamstvo. Brez posojil bi Danska namreč v tistem vojnem času propadla. Christian IV. je dal zgraditi tudi večino danskih gradov, prvo likovno galerijo na svetu, prvo borzo na svetu in kot prvi si je dal v svojem gradu urediti tudi nekakšen stereo sistem in telefon. Bil je trikrat

poročen in je imel 17 otrok. V bitkah je bil vedno v prvi bojni vrsti in nekoč mu je eksplozija topa raztrgala desno stran telesa. Kasneje je za svojo tretjo ženo dal narediti uhane iz drobcev kosti, ki mu jih je poškodovala eksplozija.

Od leta 1849 imajo na Danskem parlamentarno demokracijo, kraljevska družina pa je samo še bolj paradnega pomena. Vendar so Danci nanjo izredno ponosni, morda celo bolj kot Britanci na svojo. Zdaj jim kraljuje kraljica Margareta, ki je poročena z nekdanjim francoskim arheologom. Imata pa že naslednika, to je prvorojeni sin. Drugi sinovi dobijo že po tradiciji v dar velike farme in življenje po poroki posvetijo kmetovanju.

Iz danske zgodovine je morda zanimivo tudi njihovo partizanstvo. Med drugo svetovno vojno so jih okupirali Nemci. Velikih bitk na Danskem ni bilo, imeli pa so odporniško gibanje, ki je pripravljalo sabotaže in atentate. To gibanje je delovalo po mestih, saj Danska nima gozdov ali gora. Najvišja točka na Danskem nima niti 200 metrov nadmorske višine.

Na svoje »partizanstvo« so predvsem starejši Danci zelo ponosni. Še danes ljudje povsem spontano hodijo npr. k spomeniku pisatelju in duhovniku Kajmunku, ki so ga Nemci ustrelili kot talca, ker je pomagal Židom bežati na Švedsko, in tja polagajo cvetje. Ljubezen do

domovine je namreč za Dance najvišja moralna vrednota. Seveda sta domovina in država pri njih dva povsem ločena pojma.

Danes je, kot smo že rekli, Danska kraljevina s parlamentarno demokracijo. V parlamentu je 9 političnih strank, najbolj številni pa so socialdemokrati. Močnejše stranke so še konservativna ljudska stranka, socialistična ljudska stranka in desna stranka. V zadnjih letih imajo desničarji vse več moči, podpira pa jih tudi mnogo mladih. Toliko zanimivih stvari je še v tej majhni deželi. Ste vedeli, da po danski televiziji in radiu ni nobenih reklam? Ali da Danci vsak dan, doma in v restavraciji, sproščeni, prižgejo svečo? Ali pa, da imajo za zajtrk običajno sir premazan z marmelado? Prav za konec pa še drobna zanimivost. V Zahodni Evropi in tudi na Danskem se mladi spet vračajo k tradicionalnim moralnim vrednotam. Menjavanje ljubezenskih partnerjev je postalo nekoliko staromodno. Mladi pubertetniki se radi pogovarjajo o delnicah, varčevanju, obretnih merah. Mnogi hodijo naokrog s poslovnimi kovčki in v kravatah. Zgodilo pa se mi je celo to, da sem slišal nekega šestnajstletnika v suknjiču in s kravato, kako se je pripravil s starši, ker so nosili kavbojke, češ da so starokopitni in da ga je sram hoditi naokrog z njimi. Ni kaj, Dansko je res vredno doživeti.

(Konec)



Buenos Aires

Argentinski delavci bolj verjamejo gospodarskim reformam kot peronističnim sindikatom

ZVONEC IN STAVKE

Spanec pri Rijavčevih v Villa Devoto – eni od benosaireskih četrti, mi je noč za nočjo motil hrupni zvonec na bližnjem železniškem prehodu. Pet minut pred odhodom vlaka je začel zvoniti in je nehal, ko je vlak že oddrhal v daljavo. Proga, kakih dvajset metrov proč od hiše prijaznih Slovencev, mojih argentinskih gostiteljev, je ena najbolj obremenjenih argentinskih prog. Iz glavnega mesta vodi proti jugozahodu, v notranjost dežele. Ko sem se na ta hrup že kar navadil, me je neke noči zmotila gluha tišina – zvonec se ni več oglašal, vlaki niso vozili. Da je bila stavka železničarjev, sem izvedel naslednji dan.

Stavke so skorajda redni spremljevalec argentinskega vsakdanjika, za njimi pa stoje argentinski sindikati, večinoma peronistični.

Razumeti položaj argentinskega delavca, peronistično obarvanost sindikatov ali položaj v deželi nasploh, je brez poznavanja temeljnih prvin zadnjih petdesetih let argentinske zgodovine skorajda nemogoče.

Druga svetovna vojna je tedaj nevtralni državi, ki je prodajala hrano, komur je hotela, najpogosteje pa protinacističnim zaveznikom, prinesla neverjetne dobičke. Leto 1946 je naplavilo polkovnika Juana Dominga Perona, vojnega ministra in voditelja oddelka za delo v od leta 1943 vladajoči vojaški hunti Farel-Rouson-Peron-Ramirez. Peron, sicer sam član hunte, je tri leta tako spretno manevriral, da je povzročil njen padec. Še kot član hunte si je z zavzemanjem za bolj napredno delavsko zakonodajo, z ustanovitvijo Splošne konfederacije delavcev (CGT), ki je še danes najbolj vplivno delavsko združenje, in z vrsto drugih potez pridobil privrženost delavcev, kar ga je kot nevarnega tekmeca za oblast spravilo v zapor na vojaški ladji, po izbruhu ljudskega nezadovoljstva nad tem pa septembra 1945 na balkon predsedniške palače. Naslednje leto je zmagal na javnih volitvah in postal predsednik države. Polna državna blagajna je po-

magala, da so bila podržavljanja neboleča, nekdanji lastniki so dobili primerno odškodnino. Zlati časi so prinesli dobre plače delavcem, zakonodajo, ki je zagotavljala plačan dopust, boleznine, odškodnine za nezaposlenost. Ker to ni ogrožalo bogatih, je vse dajalo videz brezkonfliktne družbe.

Dokler..., dokler se niso nekdanji zunanji trgi bolj zaprli za argentinsko hrano in volno in pot v gospodarski polom se je začela. Zdaj so se šele prvič opazile razpoke v nedoseldnem in latinsko zanesenem načinu Peronovega »ne socializma – ne kapitalizma«, in če ne bi nasledniki pognali države v še večji gospodarski prepad, bi Peronova krivda za začetek katastrofe v glavah delavcev ne šla tako mimo, kot je šla.

Peron, peronizem in CGT – dobri stari časi

Tako pa je zgodovinski spomin argentinskega delavca, kot kaže, vsaj v tem primeru precej odpovedal, saj skorajda noče vedeti, da se je vse začelo že pod peronistično vladavino. Peronizem ostaja še vedno spomin na dobre stare čase, ki jih delavci bolj pripisujejo dobremu vladanju kot pa gospodarski konjunkturi. Pozabljajo tudi, da je bila njihova življenjska raven tudi v časih razvpite vojaške hunte, ki jo mi bolj poznamo po 30.000 izginulih Argentincah, milni mehurček, ki so ga napihovala posojila iz tujine. Čeprav argentinski delavec ve, da se mora sedanja Alfonsinova vlada predvsem otepati s 50-milijardnim dolgom, se mu zdi premalo, če se njen gospodarski minister ukvarja samo z inflacijo. Tudi če jo je spravil z več kot 1000 odstotkov na trideset na leto, se delavcu zdi, da gre zamrznitev plač na njegov račun. Nič ne pomaga, če minister Juan Sourille zagotavlja 9-odstotno rast plač (zdaj so okoli 110 dolarjev na mesec), ko pa peronisti delavstvu prišepetavajo, da se zaradi padca njihove življenjske ravni redijo imperialistični posojilodajalci.

Vlada obljublja, da vojaški zločini ne bodo pozabljeni

Delavski razred v Argentini se je torej znašel v precepju med dejanskim položajem 30-milijonske države s 50 milijardami dolarjev dolga in potrebnostjo dolgoročnega reševanja položaja narodne ekonomije ter med svojo, zdaj prav bedno življenjsko ravni. Zato mu pogosto ni prav jasno, ali naj pritegne glasnemu peronističnemu sindikatu CGT, ki ga vodi že skoraj karizmatični Saul Ubaldini in od časa do časa grozi vladi s splošno stavko, ali pa naj pusti vladi dovolj časa, da po zmagi nad vojaško diktaturo tudi uspešneje začne gospodarske reforme. Predsednik Raul Alfonsin, ki ima sicer najmočnejšo podporo srednjega razreda, pa si je zaupanje ljudstva pridobil tudi z odločnim izpolnjevanjem obljube, da vojaški zločini ne bodo pozabljeni, medtem ko so za nekatere skupine močno razbitega peronističnega gibanja še za vladavine hunte trdili, da so sprejemale z njo pogodbe o tem, da bodo peronisti, če pridejo na oblast, na sojenje vojakom preprosto »pozabili«.

Delavci pa z največ upanja pričakujejo trden gospodarski program, ki naj popelje državo iz negotovosti, pa naj ga izdelajo peronisti ali vladajoče radikalne stranke. Položaj, kakršen je zdaj, še vedno pušča slab občutek, da se vojaki lahko vrnejo.

Ker pa peronizem za zdaj ne ponuja bistveno več kot spomin na dobre stare čase, se zdi, da delavci le bolj verjamejo v celovitejši program, ki ga bodo ponudili radikali. Peronistični sindikati naj bodo predvsem opozorilo vladi, če bi nameravala delavske pravice še bolj okrniti.

Po treh dneh tišine na železniškem prehodu pri Rijavčevih hiši se je zvonec pred prihodom vlaka znova oglašil. Pripeljal je prvi vlak po koncu stavke. Ko sem tišega dne šel na pošto, sem na vratih zagledal listek. Poštni delavci so o poldvanajstih začeli stavkati.

Gojko Bervar



LJUBITELJI STRIPOV POZOR!

DOGODIVŠČINE ZVITOREPCA, LAKOTNIKA IN TRDONJE znanega Mikija Mustra, prvič v knjigi s trdimi platnicami!

Knjiga vsebuje devet stripov: Prazvitorepec 1. in 2., Kamena doba, Bosa noga, Rdeči kanjon 1. in 2., Trije mušketirji 1. in 2., Težave z gradnjo.

Cena 2.700 din

V pripravi je tudi že druga knjiga, ki bo izšla predvidoma aprila 1987.

POLEG KNJIGE PA SMO PRIPRAVILI ZA VAS ŠE STENSKI KOLEDAR za leto 1987.

Koledar vsebuje dvanajst barvnih slik Zvitorepca, Trdonje in Lakotnika z dodatkom za beležke. Velikost koledarja, ki ga lahko obesite ali hranite v mapi, je 21x30 cm. Cena 500 din. Stripi z Dogodivščinami bodo izhajali tudi v prihodnjem letu, saj nam avtor obljublja vedno nove in nove dogodivščine. Stripe boste lahko dobili v kioskih ali na našem naslovu, najvnetejšim pa svetujemo, da se na zbirko naroče kot stalni naročniki. Izpolnite priloženo naročilnico, s katero lahko naročite knjigo ali koledar ali postanete stalni naročniki, lahko pa vse hkrati. Naročilnico pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43.

Naročilnica vsebuje tudi že knjigo Dogodivščin II., ki bo izšla prihodnje leto.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti nepreklicno naročamo naslednje vaše izdaje:

- ... izvod(ov) knjige DOGODIVŠČINE ZVITOREPCA, LAKOTNIKA IN TRDONJE – 1. knjiga
- ... izvod(ov) knjige DOGODIVŠČINE ZVITOREPCA, LAKOTNIKA IN TRDONJE – 2. knjiga
- ... izvod(ov) stenskega koledarja Dogodivščin Z-L-T za leto 1987.

Hkrati želim postati v leto 1987 stalni naročnik zbirke Dogodivščin, in sicer v... izvod(ih).

Naročeno mi pošljite oz. pošiljajte na naslov:

Ime in priimek prejemnika:

Ulica, poštna št., kraj:

a) Knjige in koledar bom plačal po povzetju.

b) za stripe kot stalni naročnik v leto 1987 bom poravnal letno naročnino po prejemu računa oz. položnice.

Naročeno, dne:

Podpis naročnika:

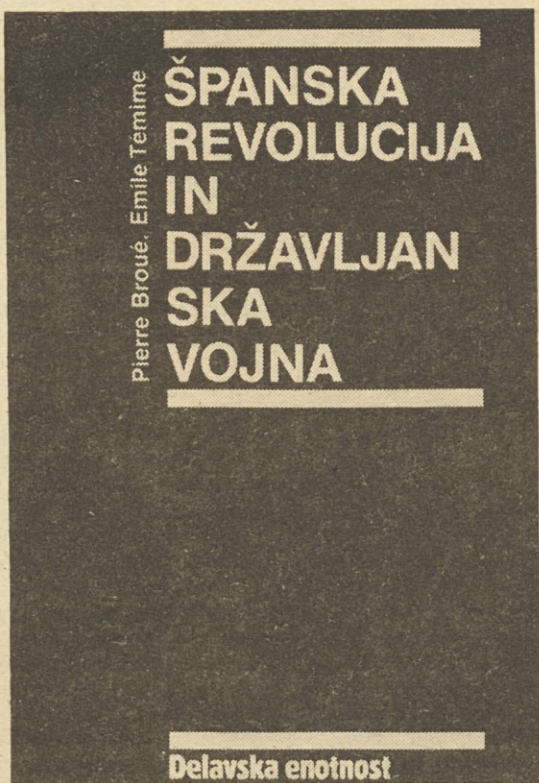
ZBIRKA IZVIRNIH SLOVENSКИH DRUŽBOSLOVNIH DEL IN SVETOVNIH USPEŠNIC

ZBIRKA ZNANJA – ZBIRKA Z NAJVEČ NAGRADAMI AVTORJEM

TO JE DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST



cena 8.950 din



cena 12.540 din



cena 7.980 din



cena 5.700 din

**POSTANITE REDNI NAROČNIKI
ZBIRKE DRUŽBOSLOVJE**

Knjige lahko naročite na naslov
Delavska enotnost, Ljubljana,
Celovška 43.

ZBIRKA RAZPRODANIH USPEŠNIC

ČLOVEK - DRUŽINA - DRUŽBA

Razen tega so v zbirki izšle v ponatisu vse dosedanje razprodane uspešnice: **Droge v svetu in pri nas** (3.300 din), **Rojstvo brez nasilja** (2.400 din), **Inteligentni kvocijent** (2.700 din), **Se da živeti v dvoje** (2.500 din). Letošnji uspešnici tudi še lahko naročite: **ŽENSKA, CERKEV IN DRUŽINA** (3.800 din) in **ŠOLA** (učitelj, mati in otrok) (3.800 din).



Sicer pa, POSTANITE REDNI NAROČNIK ZBIRKE IN DOBIVALI BOSTE VSE USPEŠNICE NA DOM IN TO 15% CENEJE!!!!



7.100 din



9.800 din

Ni še bilo priročnika,
ki bi mu bolj zaupali

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo po... izvod naslednjih

knjig iz zbirke Č-D-D.:

.....

Hkrati želim(o) postati redni naročnik zbirke Č-D-D in sicer nam pošljate po... izvod(ov)

vsake nove knjige. Naročeno pošljite (in pošiljajte) na naslov:

.....
Ulica, poštna št., kraj

.....
Ime in priimek podpisnika Žig (podpis naročnika)

KNJIGI, KI SODITA NA VSAKO DRUŽINSKO POLICO – KUPITE JIH
PRIJATELJEM ZA NOVO LETO ALI DRUGE PRILOŽNOSTI

Knjigi dobite pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, pa tudi
v vseh knjigarnah po Sloveniji.



Športni dnevi so priljubljena oblika rekreativnega življenja kranjskih gumarjev. Pripravljajo jih tudi poleti, včasih na Pokljuki, včasih na Bledu. Med »igrama spretnosti« je takrat tudi nabiranje gozdnih sadežev, če je vroče, pa kopanje v jezeru.

Razgibana športno-rekreativna dejavnost v kranjski Savi

BREZ PREDAHA POLETI IN POZIMI

V veliko pomoč organizatorjem aktivnega oddiha je tovarniški tednik, ki delavce sproti obvešča o delu na tem področju.

Janez Gorjanc že deveto leto skrbi za organizirano športno rekreacijo delavcev kranjske Save. Pri svojem delu je, kot pr. vimo s srcem, zato ima tudi veliko izvirnih zamisli, ki jih uspešno prenaša v življenju 4000-članskega kolektiva. Med drugim je navdušil sodelavce za sodelovanje v znani slovenski akciji Brazde vzdržljivosti oziroma »kaveljce – korenine«. In v tem pogledu je kolektiv kranjske Save rekorder, saj pri nas ni organizacije združenega dela, ki bi tako množično sodelovala v tej priljubljeni akciji.

Rekorderji v akciji Brazde vzdržljivosti

Mnogi menijo, večinoma nešportniki, da je pot do naslova kaveljca oziroma korenine izredno naporna. Janez Gorjanc pa m. sli nekoliko drugače:

»Za vse, ki vadijo dvakrat na teden, akcija sploh ni praznahtevna. Predpisane norme lahko upešno opravijo tudi 60-letniki, seveda, če redno vadijo, torej vsaj dvakrat na teden. Če pa je človek neaktiven, mu tudi mladost ne pomaga. V Savi oranizirano vadimo, zato brez težav izpolnjujemo norme.«

»In kaj naj bi bil po vaše glavni smisel akcije Brazde vzdržljivosti?

V letu dni je treba opraviti štiri maratone, na smučeh, s kolesom, atletski in plavalni maraton ter planinski pohod. To pomeni, da je potrebno biti praktično vse leto dobro telesno pripravljen, oziroma da je treba vaditi dvanajst mesecev na leto. To je glavni smisel akcije. Nekampanjsko, temveč redno delo. To je bistvo...«

Pred devetimi leti, ko je ljubljanska RTV začela akcijo Brazde vzdržljivosti, je sodelovalo le nekaj športnikov Save, zdaj pa se poteguje za naslov kaveljca in korenine



Janez Gorjanc je že devet let organizator športnega življenja v kranjski Savi.

že 30 do 50 članov tega kolektiva, moških in žensk.

ŠD Gumar ima kar 15 sekcij

»Tako kot pred vsako zimno smo tudi letos poskrbeli za ugoden nakup smučarske opreme,« pripoveduje Janez Gorjanc, »Račun za nakup smuči, okovja in smučarskih palic lahko poravnajo naši delavci v petih obrokih. To seveda mnogim omogoča zimsko rekreacijo, ki si je drugače ne bi mogli privoščiti. Pri tem velja omeniti, da vsako leto pripravljamo smučarske tečaje za naše delavce in njihove otroke. Tečaji so tri do petdnevni. Imamo jih na Zatniku, Pokljuki in na Krvavcu. Zanje je veliko zanimanje, saj se jih letno udeleži ooli 450 ljudi. Sicer pa pozimi priredimo tudi dva rekreacijska dneva na snegu in več tekem v veleslalomu in smučarskih tehnikah. Smučarske tekme pripravimo tudi za otroke naših delavcev.«

– Pa rekreacija med tednom?

»Med drugim imamo vse leto posebne rekreacijske ure v bazenu. Sedaj pod

streho, julija in avgusta na planem. Plavanje je brezplačno, večja udeležba pa je seveda poleti. V Savi deluje športno društvo Gumar, ki v petnajstih različnih sekcijah združuje 450 športnikov in športnic. Ni kaj, v kolektivu je precej posluha za športno življenje, tudi v družbenopolitičnih organizacijah in med vodilnimi podpirajo naše delo,« pravi Janez Gorjanc, organizator rekreacije v kranjski Savi.

Med slabše vrednotenimi delovnimi mesti

Še v nečem je ta kolektiv pri skrbi za delovnega človeka korak pred drugimi. Redno skrbi za preventivni rekreacijski oddih in za klimatsko zdravljenje svojih delavcev. Preventivnega aktivnega oddiha se letno udeleži po več sto ljudi. Desetdnevne rekreacijske počitnice preživljajo v Poreču in v slovenskih naravnih zdraviliščih.

Na vprašanje, kako je z aktivnimi odmori med delovnim časom, pa odgovarja Janez Gorjanc takole:

»Nanje vsekakor nismo

pozabili, toda poskusi v raznih oddelkih za zdaj niso rodili zelenih sadov. Poleg tega je anketa pokazala, da si delavci, vsaj zdaj, ne želijo gimnastičnih vaj med odmorom. Tako nimamo telovadbe med delovnim časom, smo pa zato toliko bolj dejavni zunaj tovarniških zidov.«

Lahko bi na koncu zapisali, da je organizator rekreacije v Savi Janez Gorjanc, seveda z vsemi številnimi sodelavci, lahko zgled mnogim organizacijam združenega dela. Kljub temu Gorjanc meni, da njegovo delo ni najbolj cenjeno. O tem razmišlja takole:

»Zelo se trudimo in naša prizadevanja dokazujejo, da nikakor ne zmanj. Ne glede na to smo ljudje v oddelku za kulturo, rekreacijo in letovanje nižje vrednoteni oziroma slabše nagrajevani, kot so delavci na podobnih delovnih mestih.«

Ugotovitvi bi verjetno zelo težko oporekali, saj velja za širši slovenski prostor, kot da je skrb za delovnega človeka bolj obrobna pomena.

Andrej Ulaga

Zmajarstvo trdno zasidran šport

Pravijo, da so že stari Kitajci letali po zraku, pa tudi Grki (Ikarus). Prvi bolj zanesljivi podatki o letalnih poskusih pa so zapiski Leonarda da Vincija. Mož je raziskoval letenje ptic in veliko razmišljal o tem, kako bi lahko poletel tudi človek. Kasneje je Paolo Guidotti sestavil krila po njegovem načrtu in menda celo poletel.

Veliko kasneje je letenje z zmajem osvojilo srca mnogih ljudi, ki so se želeli odlepiti od zemlje in okusiti vsaj delček tistega, kar doživljajo ptice. Mnogokrat so sanje postale resničnost. Rekord v tem športu so namreč prav neverjetni. Kjer so najbolj ugodni vetrovi, denimo v zahodni Ameriki, so zmajarji v zraku včasih že ves dan. Z izkoriščanjem termičnih stebrov in znanjem lahko zmajar preleti že sto, dvesto in več kilometrov. to, kar počno mojstri tega športa visoko nad planinami, polji, gozdovi je zares nekaj posebnega, občudovanja vrednega.

Zato seveda ni naključje, da je zmajarstvo, čeprav zelo zahteven šport, trdno zasidran v mnogih deželah. Pri nas sicer ne moremo govoriti o množičnosti, čeprav imamo že več sto zmajarjev, med njimi je precej pilotov.

Nekaterim se zdi samostojno letenje z zmaji tako tvegan šport, da bi ga najraje prepovedali. Sami zmajarji pa pravijo v glavnem takole:

»Seveda je zmajarstvo nevarna zadeva. Toda, nevarno je tudi prečkati cesto, a to še vedno vsi delamo in se nihče pretirano ne razburja. Vprašanje je tudi, ali ni pri prečkanju cest precej več nesreč. Koliko je zmajarstvo nevarno, je odvisno od zmajarja in njegovega odnosa do letenja. Previdnemu zmajarju se bo težko kaj hudega pripetilo. Kaj drugega pa je človek, ki izziva usodo, precenjuje svoje sposobnosti in počne vse mogoče neumnosti. A če se mu kaj pripeti, tega ni krivo zmajarstvo, temveč on sam.«

U.

NEMOČ TUDI ZARADI NEPOVEZANOSTI

Ena izmed osnovnih ugotovitev letošnjega sestanka predstavnikov slovenskih počitniških skupnosti, ki ga je pripravila Zveza sindikatov, je bila, da je samoupravna organiziranost dokaj različna in da so počitniške zmogljivosti precej razdrobljene. Tako nekatere skupnosti združujejo zmogljivosti na večjem ali manjšem območju, druge povezujejo strnjene zmogljivosti različnih organizacij združenega dela, in počitniške skupnosti, ki delujejo kot društva. Zato ni težko razumeti, da razdrobljenost in neenotna pravna urejenost ovirata tesnejšo povezovanje in sodelovanje slovenskih počitniških skupnosti.

Precejšnja ovira za boljše upravljanje in učinkovitejše izkoriščanje počitniških zmogljivosti je tudi ta, da imajo v mnogih primerih vajeti v rokah amaterski delavci. Drugih je bolj malo. To seveda ni najbolj posrečeno, saj gre za veliko gmotno odgovornost oziroma gospodarjenje z veliko družbeno lastnino. Materialni položaj počitniških zmogljivosti je namreč zelo pereč, domovi pa veliko stanejo, tudi takrat, ko to ne bi bilo treba. Z nekoliko bolj strokovnim in poklicnim ravnanjem, bi bilo teh in podobnih težav manj, delavci pa bi imeli več od naložb v počitniške zmogljivosti.

Pri tem gre tudi za mačehovski odnos nekaterih občin do domačega ali tako imenovanega delavskega turizma. Marsikje sporov ne bi bilo, če bi imele organizacije združenega dela gmotne možnosti za posodabljanje svojih objektov, tako da bi lahko šle vstrie s predpisi in standardi, ki veljajo v turizmu, domačem in inozemskem. Če je bilo marsikaj dovolj v dobro in še zadovoljivo v povojnih letih, zdaj to gotovo ni več. In takih primerov, ko želijo posamezne delovne organizacije za vsako ceno ohraniti svoje, vse prej kot primerne objekte, da bi pač imeli delavci kam poleti na dopust, sploh ni malo. To seveda ne pelje nikamor, še najmanj pa je v prid skupnim razvojnim načrtom, od katerih prav v turizmu pričakujemo še veliko. Seveda od turizma, ki bo kos vse zahtevnejšemu gostu in tudi vse večjemu povpraševanju.

Ne glede na vse to pa se nekatere občine neutemeljeno otepajo delavskih počitniških domov. Pravijo, da so ti objekti premalo izkoriščeni in zato cokla za turistični razvoj. Takšno obravnavanje problema ni v duhu naše socialistične družbe, pa ga vendarle ne gre v celoti zavreči. Po eni strani se je namreč potrebno postaviti v vlogo odgovornih ljudi za razvoj tega ali onega območja, po drugi pa – roko na srce – preprosto priznati, da so slovenski počitniški domovi res slabo izkoriščeni. Saj poznamo izjeme. Za večino zmogljivosti pa lahko trdimo, da so se njihovi upravljalci presneto malo potrudili, da bi z različnimi cenami, zanimivejšo ponudbo in sodobnejšo opremo objektov vsaj malo podaljšali sezono, precej bolj v dobro svojih ljudi, kot pa v korist občin, kjer so ti počitniški domovi.

A. U.

PRIMORSKA NI KLONILA

Nadaljevanje prihodnjič



Enote Komande mesta Trst v akciji

43

				MANJŠE MESTO V SREMU, ŽELEZ- NISO KRZIŠČE	NAJVEČJA REKA NOTRANJE AZIJE	DOMOVINA STARIH ALEMANOV	ALKOH. PIJACA	SKLADATELJ ARNIC	EMIL NOLDE	KOSOVSKI POLITIK (DZAVID)	KRAVICA, TELIČKA	- DELANJE ŽLEBOV V KAMEN, ZLASTI NA STE- BRE, PILASTRE, SARKO- FAGE, ŽLEBLJENJE	
GRADBENIK, ARHITEKT													SESTAVIL R. NOČ
METALURŠKI OBRAT, TOPILNICA													OPERNI SPEV
BORILNICA													
GR. JUNAK, KI JE PRINE- SELE OGENJ LJUDEM									EKSPLOZ. TELO				
									ANGLOAM. PLOŠČIN- SKA MERA				
									LETOV. PRI KOPRU				
Delavska	PODROČJE POKLICNE GA UDEJST- VOVANJA	MEHKO VI- TA PREJA				UGLAJEN, ELEGANTEN MOŠKI	LETOPIŠ						
enotnost		TRINOŽNO STOJALO					VRSTA DETELJE						
ZGORNJI DEL V PROSTORU					ITALJ. SOCIAL. POLITIK (PIETRO)						IZTOK JELEN		
											UČENJE		
MNOŽICA					MESTECE POD FRUŠ- KO GORO, OB DONAVI					DEL DNEVA			
GRM Z UŽIT- NIMI CRNI- MI ALI RDEČIMI JAGODAMI					ŽENSKA, KI GOVORI JE- KAVŠČINO								IZRASTEK NA GLAVI
					VIROVITICA								
VPH V VZHOČNEM DELU GOR- JANCEV											NIKI LAUDA		
											RAJKO LOTRIČ		
ČLAN PLES- NEGA ZBO- RA V ANT. DRAM						OČE				UNIČEV, ŽELEZA			
ANTON DERMOTA		JANEZ ALBREHT			Delavska	IZVORNI KRAK MENAMA				BOGASTVO GOZDOV			
					enotnosti								

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njenih 25-letnici, odklikoval z rečim zaslug za narod z zlato zvezdo. ● Izdaja od leta 1968, ob njenih 25-letnici, Delavska enotnost 10.000 Ljubljani. Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telefon 31 787. ● Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gavrilc. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. ● Člani uredništva: Marjan Horvat (pomocnih odgovornega urednika, politični sistem, dopisništvo), Boris Rugelj (komentaristični urednik – družbenoekonomski odnosi, delitve); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravi odnosi), Marija Francščin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Uлага (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje). Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovanje) Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). ● Pomocnik direktorja tozda: Milan Živković. ● Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942. ● naročniška centrala 318-855. ● Uredništvo Naša delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. ● Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. ● Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. ● Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. ● Žiro račun 50100-63+1502. ● Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. ● Posamezniki številka Delavske enotnosti 100 dni, letna naročnina 5, 317-870 in 312-891. ● Posamezniki številka Delavske enotnosti 100 dni, plačila v gotovini. ● Tisk CGP Delo, tozdi Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. ● Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučur, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hojzan, Franček Kavčič, Vlado Krivokapić, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Uлага in Igor Žitnik.

Pogovor z Igorjem Vidrihom, predsednikom občinskega sindikalnega sveta Vič-Rudnik

O TOZDIH, STAVKAH, (NE)MOČI SINDIKATA...

Slovenski sindikati so se v zadnjem času lotili nekaterih aktualnih tem (stavk, organiziranosti združenega dela, vloge in položaja sindikata v zvezi s tem), ki globalno gledano, zadevajo razvoj delavskega gibanja (institucionalizacijo) in (samoupravne ter poslovne) učinkovitosti »svobodno« organiziranega združenega dela. Ob tako kočljivih (nevalgičnih) točkah na dnevnem redu niti ni bilo pričakovati, da bi slovenski sindikalni zbor zapel sinhronizirano (prav to tudi rojeva nujnost razprav), kar pa je posameznike, vaje ne plezanja po »prvenstvenih smereh«, hudo motilo. Eden tistih, ki si je na »vajah« na Otočcu dovolil lahko soliranje (in se s tem izpostavil na eni strani odobravanju, na drugi pa zmrdivanju), je bil tudi naš tokratni sogovornik Igor Vidrih, predsednik občinskega sindikalnega sveta Vič-Rudnik.

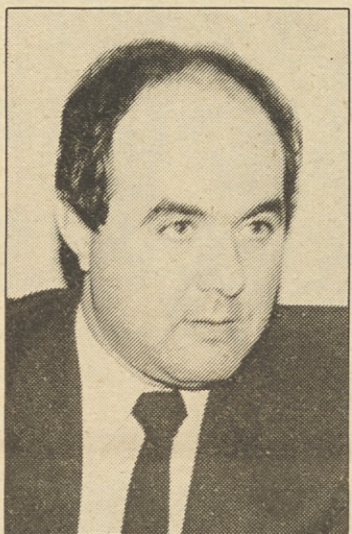
Tovariš Vidrih, nekateri na Otočcu niso bili ravno zadovoljni z vašim nastopom, ki je v bistvu izvenel kot nasprotovanje lovu na čarovnice med direktorji, ki naj bi bili po nekaterih razmišljanjih poglavitni krivci za ukinjanje tozdov. Od kod ta vaša »samosvoja« drža?

»Preden sem prišel na občinski sindikalni svet, sem bil 16 let v Iliriji Vedrog. Pogled s te perspektive na nekatera aktualna dogajanja v združenem delu je pač logično drugačen od nekaterih drugih.«

Tozd je prišel po obdobju tako imenovanega liberalizma, ko je bil za Jugoslavijo značilen velik gospodarski vzpon, ob njem pa po oceni političnega vrha tudi nekatere negativne težnje (velika moč tehnobirokracije, nacionalizem itd.). Če se ne sprenevedamo, lahko rečemo, da so to rezultati, ki jih je navrgla gospodarska reforma v sedemdesetih letih in ki je spodbudila delovanje nekaterih ekonomskih zakonitosti. Posamezniki (predvsem iz ekonomskih vrst) zdaj trdijo, da je prav tozd desetletje moč tehnobirokracije, a hkrati tudi zelo otopil ost nekdanje gospodarske

učinkovitosti. Bi lahko v tem kontekstu ocenili zdajšnje dokaj živahno ukinjanje tozdov?

»Prepričan sem, da je bila ideja o organiziranju tozdov povsem pravilna in skladna z razvojem samoupravljanja. Toda pri uresničevanju te ideje se po mojem mnenju nismo izognili znani jugoslovanski slabosti, da ko nam gre dobro, nismo pripravljeni vložiti še več moči, da bi nam šlo še boljše, temveč kaj hitro zadremamo na lovorikah. Le tako si lahko razlagam dejstvo, da se ustanavljanje tozdov nismo lotili s prefinjenim občutkom za mero in se zlahka prepu-



stili stihiji (inicirani z vrha), ki je izključevala nujno kritični pristop. Kako res je to, lahko danes presojamo tudi po tem, da je bil v posameznih okoljih pokazatelj pravovernosti prav številno ustanovljenih tozdov. V takšnih okoliščinah seveda ni čudno, da smo pretežno spreminjali zgolj obliko, ne pa tudi vsebine organiziranosti združenega dela.«

Zdaj se nam zdi bistveno predvsem vprašanje: kako povečati gospodarsko in samoupravno učinkovitost združenih delavcev? Tozd se je v mnogih primerih izkazal kot negacija prvega in drugega. Kaj storiti, da bi se prebili do tega ključnega cilja, ki je naša eksistenčna nujnost?

»Zame dileme – tozd da ali ne – ni. Mislim pa, da mora zvečine priti do vsebinske korekcije tozda, ki jo mora

opredeljevati predvsem oena poslovne uspešnosti slehernega sistema. Mislim, da tozd lahko postavimo prav in se hkrati izognemo negativnim težnjam le, če sproti (denimo ob pripravi gospodarskih načrtov) poleg vseh drugih prvin ocenjujemo možnost za uresničitev zastavljenih planskih ciljev tudi z vidika samoupravne in poslovne organiziranosti. Organiziranost namreč ni nekakšna načelno nespremenljiva danost, temveč živ organizem, ki se mora nenehno prilagajati tržnim, tehnološkim in vsem drugim spremembam. Le v tem primeru se lahko izognemo zgrešenim razmišljanjem, po katerih je pač ukinjanje tozdov ključ za reševanje nakopičenih gospodarskih težav. In samo, če bomo imeli pred očmi oba cilja, tako gospodarsko in samoupravno učinkovitost, lahko v naših družbenoekonomskih razmerah pričakujemo takšno materialno podlago, ki bo v resnici omogočala razvoj samoupravljanja. Ker smo to doslej zanemarjali, ni naključje, da se je ob krčenju gnotne podlage zmanjševal tudi obseg dejanskih samoupravnih možnosti in na drugi strani povečeval državni intervencionizem, ki se v mnogih primerih zdaj kaže kot edini izhod v sili.

Skratka: tozd po ustavi in zakonu o združenem delu zame ni vprašljivo. Vprašljivo pa je, kako smo ga postavili. Zame je tozd temeljna oblika samoupravnega, tehnološkega in poslovnega organiziranja, vse to pa mora biti podrejeno ciljem delovne organizacije kot optimalnega tržnega subjekta. Le tak tozd bo lahko preživel in le takšnega lahko opredelimo v predvidenih ustavnih in zakonskih spremembah. To pa seveda še zdaleč ne pomeni, da je zdaj na oltar postavljena krepitev delovne organizacije hkrati negacija tozda, kar se mnogokje dogaja.«

Kar pa seveda samo po sebi spet nič ne pomeni, če ne bomo ustvarili takšnih (blagovnih) družbenoekonomskih razmer, v katerih bo imel ta optimalni tržni subjekt pravzaprav kaj po-

četi. Nekateri teoretiki pa tudi poslovodni in mnogi drugi delavci glede tega vidijo edini izhod v večji samostojnosti delovnih organizacij. So proti številnim mehanizmom prerazdeljevanja in odtujevanja dohodka. V skladu s tem naj bi dobile več avtonomnosti tudi poslovodne strukture. Ker pa menijo, da so tudi to pokvarljivo »blago«, ki se lahko kaj hitro naleze najrazličnejših tehnobirokratskih boleznih, vidijo ustrezno cepivo v močnejšem (neodvisnejšem in svobodnejšem) sindikalnem organiziranju z legalizirano pravico do štrajka. Kaj o tem menite vi?

»Sindikati so tako močan, kolikor pač hoče članstvo. Sindikat ni nekaj zunaj nas in nihče nam ne ukazuje, kakšen naj bo. Takšen pa, kakršen je danes, po tej logiki ni nič drugega kot odraz aktivnosti na vseh ravneh njegove organiziranosti. Mislim pa, da je s tem sindikatom vendarle nekaj narobe. Pri nas v občini Vič-Rudnik smo imeli, denimo, letos pet stavk in niti v enem primeru izvršni odbor in OOS nista odigrala svoje vloge tako, kot bi morala. Niti pred štrajkom niti po njem.

To je zaskrbljujoče, posebej ker nam vse več izbruhov delavskega nezadovoljstva govori, da delavci nekopičenih težav ne želijo več reševati na organiziran in opredeljen način, temveč posegajo po razdiralnih oblikah, ki pa so se v praksi žal pokazale kot uspešne. Zakaj se to dogaja?

Mislim, da je zagata v tem, ker so programi dela OOS premalo usmerjeni v reševanje dejanskih zagat v ozdih, temveč bolj ali manj podleajo splošnim usmeritvam od zgoraj. Če mi (na občinskem svetu), denimo, napišemo, da bo potrebno v prihodnjem letu narediti odločnejše korake pri nagrajevanju po delu, potem bi to za OOS moralo pomeniti, da vztraja pri izdelavi sistema, ki naj bi omogočil uresničitev naših smernic, ne pa da prepisujejo tisto, kar smo napisali mi. Mislim, da bi se o teh stvareh morali v prihodnje zelo jasno pomeniti.«

Štrajki so stvarnost, ki jo zdaj priznava tudi že slovenska Zveza komunistov. Pri tem se vsiljuje zanimivo vprašanje, na katero se zdi, v sindikatih še niste jasno odgovorili: ali naj sindikat tudi organizira stavko ali naj stoji ob strani in se vključi šele, ko poči?

»Mislim, da tu ni nejasnosti. Vsaj zame ne. Naloge OOS so jasne. Če namreč OOS vse leto spremlja poslovanje in sproti obvešča delavce o vseh zagatah, je zelo malo verjetno, da bi do štrajka sploh lahko prišlo...«

In zakaj potem kljub vsemu le pride do njega?

»Zato pač, ker sindikat ni, kar bi moral biti, ker se težave kopičijo, delavci pa zanje sploh ne vedo.«

Kaj pa v primeru, ko je OOS zelo delaven, ko sproti obvešča in tolmači delavcem, zakaj imajo nizke osebne dohodke, ko jim, denimo, razloži, da je tako zato, ker živi in dela njihova tovarna v diskriminacijskih razmerah gospodarjenja. Hkrati denimo, ta OOS izkoristi vse razpoložljive samoupravne in delegatske poti, pa ji vseeno ne uspe nič spremeniti?

»Moj odgovor je zelo preprost. V takšnem primeru mora sindikat organizirati stavko in se postaviti na nje-
no čelo, saj gre tu za resni-

no zaščito samoupravnih pravic delavcev. In v tem primeru je stavka zame samoupravno dejanje. Vendar pa mora biti stavka (če do nje pride) povod za poglobljeno analizo, iz katere mora biti razvidno, kdo je pravzaprav zanj kriv. Če denimo, analiza pokaže, da je tovarna slabo vodena, da nima jasne razvojne vizije itd., potem se ve, kdo je kriv. Prav tako se tudi ve, kaj iz tega sledi. Podobno velja tudi v primeru, ko je za štrajk kriva neustrezna gospodarska politika.«

Le da v tem primeru konsekvence niso tako jasne!

»Žal, toda mislim, da se bomo morali v sindikatih tudi glede tega drugače pogovarjati.«

Toda za tak pogovor bo očitno treba marsikaj postoriti tudi v sindikatih. Se vam ne zdi?

»Tako je. Sindikat mora storiti vse, da si pridobi ugled, ki ga nujno potrebuje, če v resnici hoče postati avtentični izraz delavskih hotenj in spoštovanja vreden partner v političnem dialogu. Nedavni primer, ko je slovenski CK razpravljal o stavkah in prižgal nekatere zelene luči, šele nato pa to za njim ponovil sindikalni vrh, nikakor ni povečal našega ugleda. Tako vsaj so govorili delavci v nekaterih tovarnah naše občine.«

Ivo Kuljaj

PRAZNIČNA MIZA

posebna izdaja prve slovenske ženske in družinske revije

cena: 400 din.

NOVOLETNI BITE

PRILETNO OKRASEN DOM

PEHAR NOVOLETNIH SLAŠČIC

NAGRADNA IGRA

POVESELIMO SE Z LONČUJEN

NAZDRAVIMO S KOKTAJLI

180 RESEPTOV ZA SILVESTROVSKO MIZO

NOVOLETNO RPESENEČENJE

LIPE SVEDER: KDO JE KRIV?

